

GÖTEBORGS UNIVERSITET
Utbildnings- och forskningsnämnden för lärarutbildning

”Idrott är mer än att slänga in en boll och bli svettig,
fokus ligger på hälsa och kropp”

- En undersökning om idrott och hälsa i de lägre åldrarna

Therese Gunnarsson och Janna Olsson

LAU350

Handledare: Lena Skåpe

Rapportnummer: HT06-2611-038

Abstrakt

Institution: Institutionen för pedagogik och didaktik, Göteborgs universitet

Titel: ”Idrott är mer än att slänga in en boll och bli svettig, fokus ligger på hälsa och kropp”
- En undersökning om idrott och hälsa i de lägre åldrarna

Författare: Therese Gunnarsson & Janna Olsson

Typ av arbete: Examensarbete (10 poäng)

Handledare: Lena Skåpe

Examinator: Mats Hagman

Rapportnummer: HT06-2611-038

Datum: Januari 2007

Sökord: Idrott, hälsa, kursplan för idrott och hälsa, idrottens egenvärde, inställning

Syfte: Undersökningens syfte är att ta reda på elevers allmänna syn på och inställning till skolämnet idrott och hälsa i åldrarna sju till tolv år och se om det stämmer överens med vår hypotes. Undersökningens syfte är även att dels undersöka elevernas medvetenhet kring ämnets syften och mål enligt läroplanen, dels ta reda på pedagogernas tankar kring detta och tillvägagångssätt, för att eleverna ska uppnå målen i läroplanen för idrott och hälsa.

Hypotes: Vi antar att elever uppfattar idrott och hälsa som en lektion där de bara får springa av sig samt ha roligt och att de därmed inte är medvetna om ämnets övriga syften.

Frågeställningar:

- Vad är elevernas inställning till ämnet idrott och hälsa i skolan?
- I hur stor utsträckning är eleverna medvetna om ämnets syften?
- Hur går pedagogerna tillväga för att eleverna ska nå målen för ämnet idrott och hälsa?
- Stämmer samhällets syn på skolidrotten överens med elevernas och pedagogernas?

Bakgrund: Under våra VFU-perioder har vi fått en uppfattning att elever upplever att de har idrott och hälsa enbart för att de ska få springa av sig samt ha roligt och att de därmed inte är medvetna om ämnets syften och mål. Ämnet idrott och hälsa bedrivs på schemalagd tid och har en egen kursplan och lämpar sig väl för att göra en studie på skolan. Studien skulle belysa lärarens och elevers inställning till ämnet samt deras medvetenhet kring ämnets syften enligt läroplanen.

Metod: Litteratur, enkätundersökning för elever (85st) samt intervjuer med fyra pedagoger. Dessa metoder samt litteraturen har vi relaterat till ämnets kursplan.

Resultat: Elever är delvis medvetna om ämnets syften och har en positiv inställning till ämnet. Pedagogerna arbetar antingen helt eller delvis efter kursplanen eller utgår enbart ifrån erfarenhet vid planering av idrottslektioner. Pedagogerna arbetar med samarbetsövningar och gruppövningar, för att få eleverna att utveckla sitt sociala samspel. Eleverna vill ha mer idrott i skolan och forskare hävdar att de även behöver detta. Ämnets legitimitet bör stärkas, för att få ett ökat timantal. Detta kan påverkas genom att egenvärdet för ämnet förstärks, det vill säga att Samhällets behov påverkar utformningen av idrott och hälsa.

Författarpresentation

Författarna till arbetet heter Therese Gunnarsson och Janna Olsson. Vi påbörjade vår utbildning på lärarutbildningen vid Göteborgsuniversitet höstterminen 2003. Förutom LAU-kurserna 60p, har vi båda läst inriktningarna och specialiseringarna: skapande verksamhet för yngre åldrar 40p, svenska mot tidigare åldrar 20p, social och kognitiv utveckling hos barn och vuxna 10p, matematik och ämnesdidaktik för yngre åldrar 10p.¹ Vi har båda erfarenheter ifrån förenings- och idrottslivet, då vi varit aktiva inom olika sporter. Olsson har även en steg 1-utbildning inom ishockey och är ledare i hockeyskolan, denna säsong 06-07, för barn som är födda år 2000-2001.²

¹ LAU - Lärarutbildningens allmänna utbildningsområde

² Steg 1-utbildning innebär en ledarutbildning. Det finns tre steg.

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	1
1.2 Bakgrund.....	1
1.3 Begreppsförklaringar.....	2
1.3.1 Idrott.....	2
1.3.2 Hälsa.....	2
1.3.3 Motorik.....	3
1.3.4 Kroppsuppfattning.....	4
2. Hypotes och syfte.....	4
2.1 Hypotes.....	4
2.2 Syfte.....	4
2.3 Frågeställningar.....	4
3. Metod.....	4
3.1 Litteratur.....	5
3.2 Enkäter.....	5
3.3 Intervjuer.....	6
3.4 Reliabilitet och validitet i metoden.....	7
3.4.1 Enkäter.....	8
3.4.2 Hur vi upplevde intervjun med Liselott.....	8
3.4.3 Hur vi upplevde intervjun med Johanna.....	8
3.4.4 Hur vi upplevde intervjun med Thomas.....	8
3.4.5 Hur vi upplevde intervjun med Frans.....	9
3.5 Arbetets avgränsningar.....	9
4. Beskrivning av undersökningsskolorna.....	9
4.1 Bamseskolan.....	9
4.2 Skalmanskolan.....	10
5. Litteraturgenomgång.....	11
5.1 Tidigare forskning kring elevers inställning till idrott.....	11
5.2 Idrottsämnets historia.....	12
5.3 Motorikens och rörelsens betydelse.....	13
5.3.1 Motorikens koppling till socialt samspel.....	13
5.3.2 Kroppsuppfattning.....	13
5.4 Skolidrottens egenvärde.....	14
5.5 Argumentation för ämnet idrott och hälsa.....	14
6. Tolkning av skolverkets kursplan för idrott och hälsa.....	17
7. Resultat.....	18
7.1 Resultat av enkäter.....	18
7.1.1 Sammanfattning av elevernas svar på de öppna frågorna.....	22
7.2 Resultat av intervjuerna.....	23
7.2.1 Intervju med Liselott.....	23
7.2.2 Intervju med Johanna.....	24
7.2.3 Intervju med Thomas.....	27
7.2.4 Intervju med Frans.....	28
8. Analys av intervjuer och enkäter.....	29

9. Metoddiskussion.....	32
9.1 Felkällor vid enkätundersökningen.....	32
10. Slutdiskussion.....	33
11. Sammanfattning.....	34
12. Referenser.....	36
Bilagor	

1. Inledning

Elevers syn och inställning kan påverka utformningen av idrottslektionerna. Även pedagogernas utbildning och inställning är en viktig faktor som inverkar på ämnet. Idrott och hälsa i skolan har från sin begynnelse haft problem med sin legitimitet (Swartling Widerström 2005). I skolans värld är det alltså sällan så att idrotten har ett egenvärde, utan ämnet ses som ett medel för de övriga ämnena i skolan. Ett exempel kan vara att idrottslektionerna ibland endast anses vara tillfällen då eleverna får ”springa av sig” och ta ett avbrott från de övriga lektionerna. En anledning till detta kan kanske vara att fokus i medierna, de senaste tio åren, ligger på ökad fetma och fysisk inaktivitet bland barn. Eriksson m fl. (2003:45) menar att en lösning på detta samhällsproblem bör vara ökad tid åt idrott och hälsa i skolan. Samtidigt anser Engström & Redelius (2002:229) i och med detta att de erfarenheter och upplevelser eleverna får via idrottslektionerna alltså inte har ett värde i sig, då idrott och hälsa enbart ses som ett medel för att få eleverna att röra på sig för att gå ner i vikt. Examensarbetet granskar problematiken med ämnets legitimitet samt elevers inställning till idrott och hälsa. Genom att undersöka skolidrottens historik kan vi se hur den har påverkat dagens utformning av kursplanen för idrott och hälsa.

I Lpo 94 står ingenting att läsa om motorisk utveckling eller barns behov av rörelse, förutom i avsnittet om mål att uppnå i särskolan. Vår undersökning analyserar därför motorikens, och därmed skolidrottens, betydelse för barns behov av att röra på sig.

1.2 Bakgrund

Vi har läst Skapande verksamhet, 40 poäng, som inriktning i vår lärarutbildning. Skapande verksamhet är ett samlingsnamn för ämnen som bild, musik, rytmik, dans och drama. Inom Skapande verksamhet har vi även provat på slöjd och mediekunskap. De ovan nämnda ämnena är till stor del praktiska. Man arbetar mycket med kroppen och får många upplevelser via alla sinnen. Vi menar att det är av stor vikt att hela kroppen är delaktig vid kunskapsinhämtningen. I val av examensarbete ville vi därför fördjupa oss i ett praktiskt ämne där hela kroppen är involverad.

Intresset för vikten av kroppsrörelse, både i och utanför skolan, väcktes framför allt när vi läste rytmik, dans och drama. Då dessa ämnen ännu inte är vanligt förekommande i skolan, valde vi idrott, där dessa ämnen även kan ingå. Ytterligare en anledning till valet av ämnet idrott som fördjupning i examensarbetet, är att vi båda är idrottsintresserade.

Under våra VFU-perioder har vi fått en uppfattning om att elever upplever att de har idrott och hälsa enbart för att de ska få springa av sig samt ha roligt och att de därmed inte är medvetna om ämnets syften och mål. Denna iakttagelse grundar sig vår hypotes på. Ämnet idrott och hälsa bedrivs på schemalagd tid och har en egen kursplan och lämpar sig väl för att göra en studie på skolan. Studien ska belysa pedagogers och elevers inställning till ämnet samt deras medvetenhet om ämnets syften enligt läroplanen. Att pedagoger är medvetna om ämnets syften och mål är av vikt för att de i sin tur ska medvetandegöra eleverna om dem. Eleverna bör vara medvetna om ämnets syften och mål för att få en förståelse av ämnets innebörd och därmed stärka dess egenvärde.

1.3 Begreppsförklaring

För att förtydliga begreppen idrott, hälsa, motorik och kroppsuppfattning kommer vi nedan att ge en förklaring av dem. Dessa begrepp kommer att behandlas i arbetet.

1.3.1 Idrott

Vad menas med idrott och vad betyder och innefattar begreppet idrott? Begreppet används flitigt i vår vardag och alla har vi olika uppfattningar och idéer kring idrott. Härmed vill vi förtydliga vad vi menar med begreppet idrott.

Internationellt inom forskarvärlden finns det ingen erkänd definition av idrott. Idrott är ett komplext koncept som består av flera föreställningar av ordet. Idrott är ett öppet begrepp utan vetenskaplig klar definition. Det är upp till var och en att fritt tolka vad de uppfattar som idrott.

”Under 1800-talet användes idrott som benämning på de kroppsövningar som inte räknades till gymnastiken, dvs. till den s.k. linggymnastiken” (Engström & Redelius 2002:15). Var går gränsen i dagens samhälle för vad som får räknas som idrott? Riksidrottsförbundets officiella definition av vad idrott är: ”Idrott är fysisk aktivitet som vi utför för att kunna prestera mera, ha roligt och må bra” (Sveriges riksidrottsförbund, 1996, I: Engström & Redelius 2002:16). *Norstedts svenska ordbok* (1999) har förklarat begreppet med att idrott är: ”... ansträngande kroppsövningar avsedda att öka kroppens prestationsförmåga”.

En definitionsgräns för vad som kan inkluderas inom begreppet idrott är att det krävs ett krav på fysisk aktivitet (Blom & Lindroth 1995:11). Det är här som begreppet idrott skiljer sig från uttrycket sport som inte har fysisk aktivitet som avgörande betydelse för att definiera begreppet. Frågesport är ett exempel på sport som inte har något krav på fysisk aktivitet. Inom varje idrott ingår det att man rör på sig fysiskt. Aktivitetens utformning eller intensitet är inte relativt i termologiförklaringen. Men ändå kan man inte benämna all fysisk aktivitet som idrott. Det finns flera aktiviteter som kräver fysisk prestation som inte benämns som idrott, så som promenad med hunden eller trädgårdsarbete. ”Idrott ses med andra ord som en socialt arrangerad övning av kroppen, som inte är förvärvsarbete eller i de dagliga göromålen i övrigt” (Engström & Redelius 2002:17). Vi håller med Engströms och Redelius i deras definition av idrott. Begreppet har dock förändrats genom tiden och det är i fortsatt förändring.

1.3.2 Hälsa

Vad betyder egentligen hälsa och vad innefattar det begreppet?

Betydelsen av begreppet hälsa definieras sällan. Vi ska försöka förklara begreppet hälsa i det här stycket. I *Norstedts svenska ordbok* (1999) förklaras begreppet på följande sätt: ”Tillstånd av välbefinnande och fullgoda kroppsfunktioner.” Hälsa är också ett ”... mångdimensionellt begrepp, som inkluderar individen och omgivningen, och då såväl den fysiska som den sociokulturella” (Swartling Widerström:145). ”En första precisering är att hälsa är individuell och rymmer delar som rörelse, fysiskt och psykiskt välmående, relationer, samvaro och närvaro (Swartling Widerström:166f).

När det i dagens samhälle talas om hälsa sker detta oftast utifrån ett medicinvetenskapligt perspektiv. Tittar man tillbaka i historien talade man om hälsa utifrån religion, filosofi och etiska tankesätt (Rydqvist & Winroth 2004). Lennart Nordenfelts är filosof och har ur ett

holistiskt perspektiv förenklat begreppet genom att dela in hälsa i fyra dimensioner.³ Dessa fyra dimensioner är de psykiska, fysiska, sociala och existentiella dimensionerna (Rydqvist & Winroth 2004). Med denna uppdelning vill han belysa att det finns fler grunder än bara det medicinska perspektivet i begreppet hälsa. Hälsa har olika betydelser för alla människor beroende på deras levnadsvanor, tidigare erfarenheter och upplevelser av hälsa. Som vi nämnt tidigare är hälsa ett mångdimensionellt begrepp, där det ingår flera andra begrepp, ett av dessa är livsstil. Vilken hälsa man har eller vill uppnå beror på vilken livsstil man lever och hälsan påverkar i sin tur livsstilen. Med livsstil menar vi, vilka vanor och rutiner man har i livet som, vardagsrutiner, matvanor, träningsrutiner, sovvanor och fritidssysselsättningar. I dagens samhälle talas det ofta om att ha en ”god hälsa”, vilket kan översättas till att ”må bra”. När man mår bra har man en psykisk och fysiska balans. För att uppnå denna balans finns det ett behov av att flera komponenter sammanlänkas. Dessa komponenter är de vanor och rutiner vi har.

Inom skolämnet idrott och hälsa talar man ofta om hälsa i termer som livsstil, självförtroende och kroppsuppfattning. För att ha en bra hälsa gäller det att hålla sig frisk. Med det menas sjukdoms- och skadefri. Därför talas det om skador och sjukdomar på idrottslektionerna. Det talas även om hur man kan förhindra skador och sjukdomar samt hur man hanterar dem när de väl uppkommer.

1.3.3 Motorik

I *Nordstedts svenska ordbok + uppslagsbok* (1999) förklaras begreppet motorik som ”förmåga att kontrollera de egna muskelrörelserna”. Med motorik menas allt synligt handlande och alltså det vi gör och praktiserar (Röhrmark Lohne, föredrag Drottning Mauds minne 28.09.89 I: Grindberg & Langlo Jagtöien 2000:31). ”Motorik är samspelet mellan nerv och muskel” (Dal-Fredriksen 1983, I: Grindberg & Langlo Jagtöien 2000:31).

Enligt Ericsson (2003:20) skiljer sig begreppet motorik åt, inom olika vetenskaper. Inom den naturvetenskapliga forskningen talar man om motoriken, med människan som organism som grund, det vill säga fenomen som syreupptagning, muskler och rörelseteknik. I den pedagogiska forskningen däremot, riktar man snarare in sig på motoriken och rörelsen som ett medel för att eleverna ska utvecklas, både psykiskt och socialt samt få en ökad kroppskänedom. Motoriken som medel kan då vara till exempel lek, dans och idrott. Begreppet motorik inom den pedagogiska forskningen behandlas alltså till stor del beteendevetenskapligt, till skillnad från den naturvetenskapliga forskningen (Ericsson 2003:20). Motorik innebär hela vår rörelsekapacitet (Röhtig 1977 I: Ericsson 2003:20) samt hur rörelser lärs in och utvecklas (Ericsson 2003:20).

Inom motoriken skiljer man på stora och små rörelser. De stora rörelserna sammanfattas av begreppet *grovmotorik* och de små av begreppet *finmotorik*. Till grovmotoriken räknas stora rörelser som att springa, hoppa och balansera, medan finmotorik innebär rörelser med små muskelgrupper som till exempel fingrarna. Till finmotoriken hör därför bland annat att sy, skriva och rita. Även ögonens och munnens rörelser räknas till finmotoriken. (Forsström 1995:35; Annerstedt m fl. 1990 s 73; Grindberg & Langlo Jagtöien 2000:31)

³ ”...det holistiska, d.v.s. det som utgår från människan som handlande varelse i sociala relationer” (Rydqvist & Winroth 2004:15).

1.3.4 Kroppsuppfattning

Forsström (1995:38f) menar att kroppsuppfattning betyder förhållandet till sin egen kropp och att begreppet kan delas upp i tre olika betydelser; kroppsbegrepp, kroppsupplevelse och kroppsschema. Kroppsbegrepp står för de kunskaper man har om kroppens olika delar och hur de förhåller sig till varandra samt hur kroppen fungerar. Kroppsupplevelser innebär alla de känslor man erfar i och om sin kropp. Det vill säga både känslor av slaget om man är kall, trött eller glad och känslor om hur man tror att andra uppfattar en och så vidare. Kroppsschema står för "... kroppens automatiska anpassning vid rörelser och i olika kroppsställningar..." (Forsström 1995:38).

2. Hypotes och syfte

2.1 Hypotes

Vi antar att elever uppfattar idrott och hälsa som en lektion där de bara får springa av sig samt ha roligt och att de därmed inte är medvetna om ämnets övriga syften.

2.2 Syfte

Undersökningens syfte är att ta reda på elevers allmänna syn på och inställning till skolämnet idrott och hälsa i åldrarna sju till tolv år och se om de stämmer överens med hypotesen. Undersökningens syfte är även att dels undersöka elevernas medvetenhet kring ämnets syften och mål enligt läroplanen, dels ta reda på pedagogernas tankar kring detta och tillvägagångssätt, för att eleverna ska uppnå målen i läroplanen för idrott och hälsa. Arbetet granskar även idrottsämnets problematik med dess legitimitet.

2.3 Frågeställningar

- Vad är elevernas inställning till ämnet idrott och hälsa i skolan?
- I hur stor utsträckning är eleverna medvetna om ämnets syften enligt kursplanen för idrott och hälsa?
- Hur går pedagogerna till väga för att eleverna ska nå målen i Lpo 94, för ämnet idrott och hälsa?
- Stämmer elevernas och pedagogernas syn på skolidrotten överens med samhällets?

3. Metod

Undersökningen är kvalitativ och kvantitativ. Enkätundersökningen är kvantitativ i och med att vi valde att ha en bredd på den, istället för att gå in på djupet. Bredden fick vi genom att eleverna som deltar i undersökningen sträcker sig mellan årskurserna 1-6.

En fenomenologisk undersökningsmetod har använts vid intervjuerna och kommentarerna vid enkätundersökningen. Man tolkar och uppfattar fenomen i sin omvärld på olika sätt. Med fenomenologi försöker man beskriva dessa kvalitativa tolkningar hos individerna (Kullberg 2004:49).

Vi har även använt oss av hypotesprövning. Detta metodval grundar sig på att man gör ett antagande om hur något förhåller sig till verkligheten. Detta antagande bygger på observation och erfarenheter av ett visst fenomen. Därefter prövas hypotesen gentemot de empiriska data som samlats in. En hypotes kan falsifieras eller verifieras (Ejvegård 2003:37). Vår hypotes är: Vi antar att elever uppfattar idrott och hälsa som en lektion där de bara får springa av sig samt ha roligt och att de därmed inte är medvetna om ämnets övriga syften.

Vår hypotes kan även ses som en teoribildning, då den utgör en teori om hur någonting är.

Ett sätt att öka förståelsen av undersökningsobjektet, som exempelvis kan vara en del av samhället, är att konstruera en teori för hur det är tänkt att fungera. Teorin är således inte en beskrivning av hur undersökningsobjektet (samhället) verkligen fungerar eller ser ut i vissa avseenden, utan är en förenklad bild av hur vissa delar av det kan tänkas hänga ihop och fungera (Ejvegård 2003:38).

Vår hypotes är vår förenklade bild av hur idrottsundervisningen bedrivs i skolan, det är ingen förklaring till hur det ser ut.

Ytterligare en metod vi använt oss av för att uppfylla vårt syfte är triangulering och då framför allt metodtriangulering. Med metodtriangulering menas att man använder flera metoder för att samla in data. Detta är för att öka tillförlitligheten och få ett fördjupat sammanhang i undersökningen. Då man endast använder sig av en metod är risken att resultatet blir ensidigt och därmed icke trovärdigt (Alexandersson 1994 I: Kullberg 2004:83f).

3.1 Litteratur

Vi har läst litteratur och avhandlingar gällande ämnet där bland annat följande begrepp behandlas: idrott, hälsa, motorik, rörelse samt elevers upplevelser av skolämnet idrott och hälsa. Vi har även tagit del av dokument och styrdokument gällande ämnet idrott och hälsa i grundskolan. Sökningar på Internet har även gjorts. Några av de nyckelord vi använt oss av vid informationssökning på Internet är följande: idrott och hälsa i grundskolan, idrott, kursplan för idrott och hälsa, motorik, rörelse i skolan. Vi använde oss av dessa sökord, eftersom vi menar att de var av stor betydelse för att vi skulle uppnå vårt syfte. Vi har valt att begränsa oss till att samla in information som berör de lägre åldrarna i grundskolan.

Det har under arbetets gång stötts på vissa begränsningar beträffande tillgång till litteratur. Åtkomsten av litteratur har ibland varit svår, då det är fler än vi i Göteborgs kommun, som har behandlat ämnet idrott i sina arbeten.

3.2 Enkäter

Vi har valt enkätundersökning som metod för att uppnå vårt syfte bland annat gällande elevers syn på, samt deras inställning till skolämnet idrott och hälsa i de lägre åldrarna. En ytterligare motivering till val av enkät som metod, framför till exempel intervju, är att vi ville ha en stor elevmedverkan. Detta är för att få en hög reliabilitet i arbetet.

Enkätundersökningen har genomförts på två skolor i olika kommuner i Västsverige. Dessa skolor kommer att beskrivas senare i arbetet och namnen på dem är fingerade. Urvalet av de skolor som medverkar i undersökningen grundar sig på att vi haft vår VFU på dem. Klasserna har vi handplockat. För att få en stor bredd på elevernas åldrar i undersökningen, valde vi årskurser mellan 1-6. Vi har därmed genomfört enkätundersökningen i fyra klasser, som

består av en 1-3:a, en 3:a, en 5:a och en 6:a. Detta resulterade i att 85 elever svarade på enkäterna. Av de klasser som blev tillfrågade att medverka i undersökningen ställde alla upp.

Vi presenterade vår undersökning genom att skicka hem ett brev till föräldrarna med information samt en förfrågan om deras barns medverkan i undersökningen.⁴ Därefter gjorde vi en pilotstudie på två barn i åldrarna sju respektive åtta år. Under pilotstudien upptäckte vi vilka enkätfrågor som verkade svåra samt vilka som gav svar på syftet i undersökningen. Efter pilotstudien ändrade vi formuleringarna, tog bort eller utvecklade vissa av frågorna. Av de elever som var närvarande vid undersökningstillfället deltog alla. Vid genomförandet av enkätundersökningarna deltog en av oss på vardera skolan. Vi delade ut enkäterna i klassrummet och informerade om dem. Därefter hjälpte vi eleverna i den mån det behövdes. De flesta som gick i ettan behövde hjälp att skriva svar på de öppna frågorna i slutet av enkäten. De flesta ettorna behövde även få samtliga frågor upplästa och en del frågor förklarade. Vi valde att närvara under undersökningstillfället dels eftersom att vi ville finnas till hands och hjälpa till, dels för att vi ville ha in enkätsvaren så snabbt som möjligt.

Enkäten består av totalt 26 frågor, varav de första 18 är slutna. De fyra frågorna därefter är delvis slutna, dvs. de är slutna frågor som har följdfrågor där eleverna får motivera sina svar. Följdfrågorna är alltså öppna. De sista fyra frågorna är öppna. Vi har valt att ha fler slutna frågor än öppna för att flera av eleverna som medverkat inte har fullt utvecklad skriv- och läsförmåga. Vissa elever kan ännu inte skriva alls. Vi anser fler elever lättare kan ta del av undersökningen och därmed svara på frågorna, då de inte behöver skriva mycket själva.

Genom att vi valt enkätundersökning som metod anser vi att vi fick en hög elevmedverkan samt att vi kunde sammanställa och se mönster i svaren på ett lättöverskådligt vis. Det vi förväntade oss av enkätundersökningen var att åskådliggöra elevernas inställning till idrott och hälsa i skolan samt få en inblick i deras medvetenhet kring idrottsämnets syften och mål. Enkätfrågorna utformades utifrån kursplanen för ämnet.

Vi fick begränsa antalet frågor i enkäten för att eleverna skulle orka hålla intresset uppe för att svara på dem. Vi anser även att det var svårt att anpassa nivån på frågorna i enkäten, till följd av det breda åldersbandet bland eleverna. Skulle vi tagit med vissa frågor skulle de tyvärr ha varit för svåra för de yngsta eleverna.

För att sammanställa undersökningen har vi använt oss av tabeller och analys i beskrivande löpande text. Vi har valt att endast redovisa de enkätsvar som är av intresse för arbetet.

Enkätfrågorna återfinns som bilagor till arbetet, bland annat för läsarens egna analyser och tolkningar.⁵

3.3 Intervjuer

Förutom litteraturstudierna och enkätundersökningen har vi även genomfört formella intervjuer med två pedagoger, på vardera skolan, som bland annat undervisar i idrottsämnet.

Valet av intervju som metod grundar sig på att vi ville ha utförliga svar av pedagogerna. Vid intervju ges även tillfälle till att ställa följdfrågor, till skillnad från till exempel vid en enkätundersökning. Vi ville intervjuva pedagogerna för att få en bredare bild av hur ämnet idrott och hälsa uppfattas i skolan. En beskrivning av hur de arbetar med idrott och hälsa på

⁴ Se bilaga 3

⁵ Se bilaga 1

grundskolorna, kan ge en förklaring till elevernas inställning till- och uppfattning om ämnet, menar vi.

De skolor som de intervjuade pedagogerna arbetar på, är de skolor som vi tidigare haft vår slut-VFU på.⁶ Urvalet av pedagogerna, som medverkat, grundar sig på att de undervisar i idrott och hälsa för de elever, som medverkat i enkätundersökningen. Av de fem tillfrågade pedagogerna ställde fyra av dem upp på att bli intervjuade. Namnen på pedagogerna är fingerade. Vid intervjutillfällena använde vi oss av en bandspelare samt anteckningar. Resultaten av intervjuerna redovisas i en sammanställning av de enskilda pedagogernas svar. Sammanställningarna består av kategoriseringar i flytande text. Intervjusvaren är indelade i kategorier för att vi anser att svaren blir mer lättöverskådliga. I analysen av intervjuerna utgick vi från undersökningens frågeställningar.

Vid intervjutillfällena var vi båda närvarade. Den ena av oss ställde frågorna och den andra förde anteckningar under intervjuens gång. Vi valde att ha samma roller under samtliga intervjuer. Detta val gjordes på grund av att intervjusituationerna skulle bli så likartade som möjligt. Respondenterna hade inte sett intervjufrågorna innan intervjutillfället. Däremot hade de fått information om arbetet och därmed vilket ämne intervjufrågorna berörde. Intervjuernas planerade tid var ungefär 45 minuter.

Utarbetandet av intervjufrågorna grundar sig på kursplanen för idrott och hälsa. Intervjun består av 27 grundfrågor.⁷ Under intervjuernas gång uppstod olikartade följdfrågor utifrån respondenternas tidigare svar. Alla frågor är öppna och vår utgångspunkt var att det skulle vara fria frågor. Vi är dock medvetna om att frågorna kan uppfattas som ledande. Vi är även medvetna om att vi inte varit helt neutrala och hållit en rent objektiv attityd vid intervjutillfällena. Respondenten kan även ha påverkats i sina svar genom att hon/han kan ha uppmärksammat vilka anteckningar som förts, och inte förts, under intervjuerna.

3.4 Reliabilitet och validitet i metoden

”Reliabiliteten anger tillförlitligheten hos och användbarheten av ett mätinstrument och av måttenheten.” (Ejvegård 2003:70) Undersökningen håller en hög reliabilitet, vilket kan utläsas av enkätsvaren. Svarsfrekvensen mellan enkäterna är likartad. Genom halveringsmetoden kan man se detta då enkäterna delas upp slumpmässigt i två delar och sedan jämförs gentemot varandra. Våra enkätsvar har få avvikelser från varandra, menar vi. Genom att välja enkätundersökning som metod menar vi att vi på bästa sätt fick de relevanta data som vi behövde för att svara på våra frågeställningar. Reliabiliteten i intervjuerna är svår att bedöma, eftersom de är få. Vi menar dock att intervju som metod är realtabelt, då vi fick utförligare svar än vi hade fått av till exempel en enkät.

”Med validitet anses att man som forskare verkligen mäter det som man avser att mäta.” (Ejvegård 2003:73). Validiteten i vår undersökning är god, angående både enkätundersökningen och intervjuerna. Framtagningen av frågor grundar sig på idrottsämnets syften och mål samt de faktorer vi anser påverka elevernas inställning till ämnet. Det kan vara besvärligt att få validitet i en intervju, eftersom det kan vara svårt att veta om respondenten svarar på det som forskaren vill få svar på (Kullberg 2004:75). Vi menar dock att respondenterna i undersökningen svarade på frågorna i den mån de kunde och anser därmed att undersökningen har validitet.

⁶ VFU - verksamhetsförlagd utbildning

⁷ Se bilaga 2

3.4.1 Enkäter

Genom vårt val av frågor påverkar vi också resultatet av undersökningen. Vi är alltså medvetna om att vi har lyft fram de faktorer som vi menar är viktiga för elevernas inställning till ämnet. Vi är även medvetna om att felkällor kan uppstå i samband med enkätundersökningar. Några felkällor som kan komma att påverka svarsresultaten i vår undersökning är att en av skolorna har högt antal elever med annat modersmål än svenska. Detta kan resultera i missförstånd av frågor, då de kan ha svårt för flera av de ord som används i enkäten. Även elevernas dagsform kan påverka undersökningens utslag.⁸ En ytterliggare faktor som kan vara av bidragande orsak till felkälla är att ettorna kommer att få enkätfrågorna upplästa för sig. Detta kan leda till att de tolkar frågorna annorlunda än om de hade läst dem själva.

3.4.2 Hur vi upplevde intervjun med Liselott

Intervjun tog nästan 40 min. Liselott var tveksam till bandspelaren till en början med sedan gick det bra. Intervjun kändes ganska bra, hon hade lätt för att prata men svävade ofta iväg och pratade om annat (vilket var intressant i sig). Det var svårt att veta hur mycket man som intervjuare skulle styra när respondenten avvek från ämnet. Vi lät henne tala till punkt och ställde en ny fråga när hon hade pratat klart om det första. Hon svarade inte riktigt på alla frågor. Vi blev störda emellanåt av en annan pedagog som kom in i grupprummet som vi satt i. Vi blev tvungna att avsluta snabbt för de skulle ha det grupprummet sedan, men vi var nästan färdiga.

Det som vi skulle ha kunnat göra annorlunda var att kolla upp var vi skulle sitta och se till att det inte var någon som skulle använda det grupprummet eller liknande. Vi kanske också skulle ha varit rakare i våra frågor.

3.4.3 Hur vi upplevde intervjun med Johanna

Denna intervju gjordes bara någon timma efter den första intervjun och tog ca 40 minuter. Vi satt i ett samtalsrum med mjuka fåtöljer runt ett litet runt bord. Vi satt bekvämt och så att vi kunde se varandra och vi blev inte störda eller avbrutna under intervjun. Bandspelaren stod mitt på bordet, tyvärr lite långt bort från Johanna för hon hördes lite otydligt på vissa delar av bandet. Intervjun kändes avslappnad och bekväm. Johanna var tydlig i sina svar. Vi upplevde att vi fick svar på de frågor vi ställde. Det var lättare att göra den andra intervjun när man hade erfarenheten av den första färskt i minnet.

3.4.4 Hur vi upplevde intervjun med Thomas

Intervjun gick fortare än de övriga intervjuerna och tog ungefär 30 minuter. Vi satt vid en bänkgrupp i ett klassrum. Bandspelaren stod i mitten av bänkarna. Vi satt mittemot Thomas. Detta kan kanske ha påverkat hans svar, då man lätt kan känna sig otrygg och utsatt i en sådan situation. Vi menar att val av placering och kroppsspråk betyder mycket för intervjuens utfall. Det kan kanske kännas mer som ett förhör istället för att vi är intresserade av det som respondenten har att berätta. Detta till skillnad från om man t.ex. sitter i en ring. Då blir klimatet öppnare och respondenten kanske vågar berätta mer, menar vi.

⁸ För att förtydliga vad vi menar med ordet dagsform kommer här en kort förklaring: det känslotillstånd som eleven befinner sig i just för tillfället, dvs. om eleven är glad, ledsen, arg, trött osv.

Frågorna blev lätt ledande vid denna intervju då Thomas behövde rakare frågor och tidvis var ganska kort i sina svar. Vi glömde även fråga om simundervisningen.

3.4.5 Hur vi upplevde intervjun med Frans

Denna intervju tog ungefär 50 min. Vår placering var först i ett grupprum vid ett bord och sedan fick vi byta plats till ett klassrum och satt då vid en bänkgrupp om fyra bänkar. Vår placering var i de båda rummen likadan som vid intervju nummer tre med Thomas, alltså mitt emot respondenten. Se därför vårt resonemang kring denna placering ovan. Det var flera avbrott under intervjun, då kollegor till Frans kom in och frågade saker. Det blev även ett avbrott då vi var tvungna att byta rum. Detta störde dock inte mycket, utan vi kunde snabbt ta vid där vi blev avbrutna och fortsätta intervjun. I slutet av intervjun tog även bandet i bandspelaren slut. Vi fick då förlita oss på anteckningarna. Vi gick dock bara miste om slutet av Frans svar på den näst sista frågan, vilken handlade om lektionerna samt den sista korta frågan om elevernas favoritaktivitet på idrotten.

3.5 Arbetets avgränsningar

Vår vision av vårt examensarbete var att vi ville göra en statistisk undersökning. Från början var det därför tänkt att alla klasser på skolorna skulle medverka, vilket skulle ha resulterat i ca 750 elevers medverkan i enkätundersökningen. I samråd med vår handledare insåg vi att arbetet inte skulle rymmas inom ramarna för en tiopoängskurs.

Av praktiska skäl begränsade vi oss till skolor i vår närmiljö. Dessa skolor har vi för övrigt haft vår slut-VFU på tidigare under hösten 2006.⁹

Vi har även begränsat oss till att genomföra undersökningarna i god tid före jul för att underlätta för både oss själva samt de berörda på skolorna.

Då idrott och hälsa är ett stort ämne har vi genom våra frågeställningar i arbetet begränsat oss till några delar inom ämnet såsom motorik, historik och kursplanen.

Beträffande enkätundersökningen har vi gjort begränsningar angående hur många elever som skulle medverka. Vår första tanke var att 750 elever skulle medverka, men vi begränsade oss ganska omgående till 85 elever. Vad gäller antalet frågor i enkätundersökningen har vi även där begränsat oss, från 36 till 26 frågor.

4. Beskrivning av undersökningsskolorna

4.1 Bamseskolan

Bamseskolan befinner sig i ett tätbebyggt område med flera höghus. Eleverna på skolan har ändå nära till naturen i form av en skog med elljusbana. Idrottssalen ligger i en separat byggnad inom skolans område.

⁹ VFU – verksamhetsförlagd utbildning

Bamseskolan är en F-6 skola och fritidshem, skolan är tvåparallellig och har cirka 325 elever. Fritidshemmet bedrivs i skolans lokaler och har hand om cirka 120 elever på eftermiddagsverksamheten. På skolan arbetar cirka 43 pedagoger och de flesta har behörighet för sitt yrke. Pedagogerna är uppdelade på tre arbetslag som träffas regelbundet. Skolan har även en ledningsgrupp som består av rektor och tre valda pedagoger. Det är ledningsgruppen som fattar de slutgiltiga besluten för skolan.

Det är ungefär 60 % av eleverna som har ett annat modersmål än svenska. För de eleverna som talar ett annat modersmål än svenska erbjuds undervisning på deras modersmål. Skolan tar till vara på och bejakar mångfalden av olika kulturer som finns representerade på skolan och i området.

Elevernas hälsa är något som skolan prioriterar. De har ett elevhälso- och antimobbningsteam. De elever med behov av särskilt stöd eller de som behöver extra träning i sin motorik erbjuds specialundervisning i idrott.

Skolan skriver i sin verksamhetsplan att de ska arbeta för att stärka elevernas självförtroende och att ämnet livskunskap erbjuds till alla elever.¹⁰

4.2 Skalmanskolan

Skalmanskolan är belägen i en kranskommun till en storstad och består av årskurserna F-6 samt fritidshem. Eleverna i årskurs 1-3 är åldersblandade, medan årskurserna 4-6 inte är det. Skolan har ungefär 400 elever. Av dessa är det inte många elever med annan etnisk bakgrund än svensk. Ungefär 40 stycken elever går i sexårsverksamheten, cirka 290 går i årskurs 1-6 och på fritidshemmet går 120 elever från 6 till 11 år. (Skalmanskolans organisation 05/06)

Skolan är belägen mitt i ett litet samhälle med både villor och lägenheter runt omkring sig. Det finns även närhet till mycket skog i området. Skolan består av flera byggnader, närmare bestämt sex stycken. Två av byggnaderna är av äldre karaktär. De övriga byggnaderna är modernare tegelbaracker. I en av dessa ligger bland annat gymnastiksalen.

Skolans vision är att arbeta enligt en helhetssyn beträffande eleverna i skolår F-6. De vill även utveckla kreativitet och en stark självkänsla hos eleverna och hoppas nå dit genom att eleverna får känna arbetsglädje i skolan och på fritidshemmet. Ytterligare en punkt under visionen är ”att skolan står för mångfalds- och jämställdhetsperspektivet”. De anser även att det är viktigt att all skolans personal är delaktig i utvecklingen av skolans verksamhet.

Skolan har tre arbetslag som träffas regelbundet. Pedagoger från varje lag ingår även i ett trygghetsteam mot kränkande särbehandling och arbetar med bland annat förebyggande åtgärder. Ett elevvårdsteam finns även på skolan. (Skalmanskolans organisation 05/06)

¹⁰ Alla fakta ovan gällande Bamseskolan är hämtad ifrån Bamseskolans verksamhetsplan 06/07.

5 Litteraturgenomgång

5.1 Tidigare forskning kring elevers inställning till idrott

I detta avsnitt kommer vi att presentera den forskning som gjorts inom elevers intresse och inställning till idrott och hälsa i skolan som vi tagit del av. Vi har dock upplevt att de inte har varit till stor nytta för vårt arbete då de flesta forskningar har genomförts på åldersgrupper som är äldre än de vi inriktat oss på.

1998 beslutade Nordvästra sjukvårdstyrelsen att göra en undersökning kring 12-åringars hälsa i sju kommuner i Stockholmsområdet. 1999 genomfördes det en enkätundersökning på 20 skolor i kommunerna vilket resulterade i att 3442 elever medverkade i undersökningen. Enkäten utgjordes av drygt 90 frågor som handlade om elevernas hälsa, levnadsvanor och levnadsvillkor. I denna undersökning var det en fråga med svar som var intressant för vår undersökning. Detta var fråga nummer 25: ”Tycker du om att delta i skolans idrottslektioner? Varför/varför inte?” (Swanberg & Enge Swartz 2000:93).

Svaret på deras fråga blev att 89 % av eleverna svarade ”ja” att de tyckt om att ha idrott. 11 % svarade ”nej” att de inte tyckte om idrotten.

754 tolvåringar (86 % av dem som svarat) motiverade sina ja- eller nejsvar om skolidrotten med egna ord /.../ Av de 88 elever som motiverade varför de inte tycker idrotten är kul skrev 63 % att det berodde på dålig stämning och 17 % att orsaken var fysiskt handikapp eller att de upplever idrott som svårt (Swanberg & Enge Swartz 2000:93).

Samtliga motiveringar delades in i fem grupper. Att det var kul, bra lärare svarade 67,5 % av eleverna. Nyttigt, bra för hälsan svarade 13,1 % av eleverna. Tråkigt, dålig lärare svarade 10,6 % av eleverna. Har eller får besvär svarade 1,6 % av eleverna. Annat svarade 7,2 % av eleverna. Några motiveringar var: ”Det är kul att röra på sig”, ”Nej, ibland inte för att man är rädd att man ska göra något svårt och inte klara av det” (Swanberg & Enge Swartz 2000:93).

Skolverket genomförde år 2002-2003 en utvärdering av grundskolan för att ge en bild av grundskolans utveckling under 1900-talet. Utvärderingen delades in i tre separata delar av vilka idrott och hälsoämnet var en del. Utvärderingen på idrott och hälsa omfattar elever som går i årskurs 6 och 9 i grundskolan samt de som går år 2 på gymnasiet. Utvärderingen baseras mestadels på en omfattande enkätstudie där elever, lärare och skolläda varit delaktiga (Eriksson m.fl. 2005:10). Då tonvikt har lagts vid eleverna som går i årskurs 9, har vi valt att inte använda en stor del av resultatet ifrån undersökningen. Men vi har ändå valt att redovisa delar av den forskning som behandlar årskurs 6, där 452 elever medverkade.

Det man kan se i undersökningen för årskurs 6 är att de flesta av eleverna är intresserade av ämnet idrott och hälsa. 60 % av de tillfrågade har svarat att de instämmer helt i påståendet att de tycker att ämnet idrott och hälsa är intressant. 27 % instämmer nästan, 11 % instämmer lite och 2 % instämmer inte alls. På frågan om de ofta är borta från lektionerna, svarade 4 % att de ofta är det, 3 % svarade att de är det ibland, 12 % svarade att de sällan är det och 82 % upplevde att de inte är borta från idrotten. Med påståendet, ”Det är för lite tid för ämnet Ioh” (Eriksson m.fl. 2005:30), svarade 43 % av eleverna att de instämmer helt, 25 % svarade att de instämmer nästan, 19 % svarade att de instämmer lite och 13 % svarade att de inte instämmer alls.

Under 1972 började Aggestedt och Tebelius planera sitt arbete om ”Hur uppfattar barn i åldern 7-12 år idrott i samhället? I vilken utsträckning har de kunskaper om, färdigheter i och intresse för idrott. Vad har detta för konsekvenser när de möter den obligatoriska

skolgymnastiken?” (Aggerstedt & Tebelius 1977:2). Inom detta arbete ingår några av de utgångspunkter som vi har och arbetet stämmer överens med det åldersspann vi har, men vi har valt bort denna forskning på grund av att den är ifrån 1977 och inte är tidsaktuell enligt vårt menande.

I studien *skolprojekt 2001* (2002:129) går det att utläsa i en lärarenkät att idrottslärarna tycker att ett viktigt mål med undervisningen i idrott och hälsa är att den ska bidra med kunskaper om hälsa. I elevenkäterna svarar eleverna att de tycker att det viktigaste med ämnet idrott och hälsa är att de får ett tillfälle att röra på sig fysiskt. En idrottslärare har svarat att hon upplever att de yngre barnen har en tendens att uppfatta, att de ämnen som får mycket utrymme (flera lektioner) i skolan är de ämnen som är viktigast. Dessa ämnen är bland annat svenska och matematik. I undersökningen uttrycker de yngre eleverna ”att de är nöjda med sin idrottslärare och deras undervisning, men att de inte är helt införstådda med vad som är målet med ämnet” (Engström & Redelius 2002:130). De har även svarat att idrottsämnet, för dem, handlar om att ha roligt.

5.2 Idrottsämnets historia

I slutet på 1700-talet tog idrottsundervisningen fart i de Tyska skolorna. Den idrottspedagogik som bedrevs var filantropisk.¹¹ Inspirationen kom ifrån den antika kroppskulturen och den samtida medicinska sakkunskapen (Blom & Lindroth 1995:119). De övningar och rörelser eleverna gjorde var övervägande naturliga och var till för det praktiska livet. De rörelser som förekom var bland annat löpning och hoppning.

Den första skolidrotten i Sverige var Linggymnastiken, som började bedrivas i början av 1800-talet och har fått sitt namn efter Per Henrik Ling (1776-1839). Det som kännetecknar Linggymnastiken är att det finns ett ouplösligt band mellan kroppsövningar och vetenskap. Han grundade sin gymnastik på att man skulle följa människoorganismens lagar. Med detta menas att det var viktigt med en lärare som var väl insatt i anatomiska och fysiologiska vetenskaper och sedan kunde genomföra dem praktiskt (Blom & Lindroth 1995:132). Hans princip var att varje kroppsdel skulle tränas utifrån dess förutsättningar. ”Varje rörelse måste utföras enligt fastställd utgångspunkt, omlopps bana och slutpunkt” (Blom & Lindroth 1995:132). Linggymnastiken blev statens medel för att tillgodose den kroppsliga och fysiska fostran i skolundervisningen. Linggymnastiken blev en viktig del inom militären och användes i utbildningen av soldater under hela 1800-talet.

I slutet av 1800-talet och i början av 1900-talet fanns det inom politiken en kamp mellan två bildningsideal. Det ena idealet var formbildningen, som Linggymnastiken gick under, där man hade ett naturvetenskapligt förhållningssätt. Gymnastiken inom skolan skulle fostra eleverna på ett militäristiskt och disciplinerat vis.

Det andra var realbildningen som hade det mer humanistiska förhållningssättet. Där skulle gymnastiken kopplas till det praktiska livet och undervisningen skulle vara mer självstyrande, eleverna skulle ta mer personligt ansvar. De förespråkade att gymnastiken skulle innehålla mer lek och idrott (Blom & Lindroth 1995:274). De olika bildningsidealen grundade sig i vilken typ av medborgare som politikerna ville ha.

Önskades det disciplinerade sinnet i en för militärt bruk förberedd, allsidigt utvecklad kropp, passade gymnastik och militärövningar bäst. Önskades den självständigt agerande, socialt tränade och mot yttre mål orienterade människan, valdes lek/idrott (Blom & Lindroth 1995:275).

¹¹ Filantropism är inte kvantitativ och skolorna var elitskolor för ett fåtal elever.

Under 1940-talet började det komma ny vetenskaplig forskning som riktade sig mot pedagogiska frågor om fostran och undervisning. Detta medförde att Linggymnastiken började ifrågasättas som fysisk undervisningsform i svenska skolgymnastiken. På 1950-talet skedde det ett paradigmskifte inom skolgymnastiken. ”Andra former och riktningar inom kroppskulturen konkurrerade...” (Blom & Lindroth 1995:263). Det var framför allt bollsporter och tävlingsidrotterna som konkurrerade ut linggymnastiken. I Lgr 69 tog man bort ordet fostran och såg till elevernas fysiska, sociala och estetiska utveckling (Engström & Redelius 2002).

5.3 Motorikens och rörelsens betydelse

Motorik innebär hela vår rörelsekapacitet (Röhtig 1977 I: Ericsson 2003:20) samt hur rörelser lärs in och utvecklas. Inom den pedagogiska forskningen riktar man in sig på motoriken och rörelsen som ett medel för att eleverna ska utvecklas, både psykiskt och socialt samt få en ökad kroppskänedom (Ericsson 2003:20). Under de första åren i vårt liv använder vi just rörelser som kommunikation. Därefter blir talet det viktigaste kommunikationsmedlet men vi använder fortfarande rörelser i kroppsspråket för att visa känslor och attityder och detta är fortfarande en viktig och stor del i vår kommunikation (Ericsson 2003:13; Annerstedt 1990:72). Enligt Grindberg & Langlo Jagtöien (2000:23) behöver barn rörelse rent fysiskt, eftersom deras muskulatur består av mer vatten än vuxnas. Detta gör dem svagare och mindre uthålliga. De behöver därför variation i rörelserna och bör inte utsättas för längre enformig belastning av musklerna (Bentsen 1973, I: Grindberg & Langlo Jagtöien 2000:23). De kan därför heller inte sitta stilla längre stunder, då de behöver röra på sig för att utvecklas (Grindberg & Langlo Jagtöien 2000:23f).

5.3.1 Motorikens koppling till socialt samspel

Då vi tränar rörelse i grupp lär vi oss att samarbeta samt får social träning (Ericsson 2003:11). Barn lär sig genom leken, som i sin tur präglas av mycket rörelse. Om barnen kan bli trygga och få lära känna sin kropp och dess funktioner genom till exempel lekar, sporter och upptäcktsfärder har de lättare för att trivas tillsammans socialt. De barn som är otrygga i sin kropp och osäkra i sina rörelser kan lätt hamna utanför det sociala samspelet i gruppen. Därför måste barn, enligt Grindberg & Langlo Jagtöien (2000:61), via rörelse och lek få öva upp en social trygghet. De menar även att barn som är säkra på sig själva och sina rörelser lättare kan lita på andra och därmed få ett bättre socialt samspel än de som inte är fullt så säkra på sina kroppsrörelser. Genom att barnen får utöva motoriska övningar i grupp skapas möjligheter till samarbete och de får en fysisk och psykisk medvetenhet om både sig själva och andra (Grindberg & Langlo Jagtöien 2000:63). Rörelse kan även ha en positiv inverkan på barns sätt att resonera moraliskt (Pica 2003:53).

5.3.2 Kroppsuppfattning

Enligt Ericsson (2003:11) är motorik och rörelse en del av grunden för människans utveckling samt för hur hon uppfattar sig själv och sin omgivning. Genom rörelse gör vi kroppen stark samt lär oss om vår kropp; vad vi klarar av och inte och så vidare. Ericsson (2003:13) menar även att rörelse hänger ihop med självkänsla, i den meningen att ju större kroppsuppfattning man har desto större självkänsla får man. Grindberg & Langlo Jagtöien (2000:63) menar även att om man har en god kroppsuppfattning och kroppskontroll ökar möjligheten att lära sig.

5.4 Skolidrottens egenvärde

Fysisk aktivitet har alltid setts som ett medel för att nå olika syften i skolan och i samhället. ”det är bra att träna för då får man bättre kondition, man orkar med det övriga skolarbetet bättre och slipper sjukdomar i framtiden” (Engström & Redelius 2002:228f). Men debatten handlar sällan om att skolidrotten har ett egenvärde och att det är själva upplevelsen av att utöva någon fysisk aktivitet som har något syfte i sig självt. ”När egenvärdet får utgöra själva utgångspunkten för lärandet, kan sport- och idrottsutövningen skapa en vilja att söka utmaningar och öka den egna kontrollen över lärandeprocessen” (Engström & Redelius 2002:129).

5.5 Argumentation för ämnet idrott och hälsa

Ända sedan ämnet idrott infördes i svenska skolan, i och med Linggymnastiken, har den saknat ett egenvärde. ”Idrottsämnet i skolan tycks alltid ha betraktats utifrån ett investeringstänk” (Engström & Redelius 2002:129). Blickar man tillbaka i historien ser man att redan i det antika Grekland tjänade idrotten endast till att ge eleverna en sträng fysisk fostran. Idrotten tjänade då som en krigsförberedande övning (Blom, Lindroth 1995:45). Med en sträng fysisk uppfostran fick man fram starka och disciplinerade män som kunde delta i krig. Under 1700 och 1800-talet när idrottsundervisningen började ta fart i skolor runt om i Europa var det främst den filantropiska idrottspedagogiken som bedrevs.¹² Under denna tid bedrevs Linggymnastiken i Sverige. I båda undervisningsformerna kan man se att idrotten tjänade det militära syftet med att skapa starka och disciplinerade soldater att använda i krig. Det går idag att urskilja tre starka faktorer som påverkat utformningen av idrottsundervisningen. Dessa är militären, läkarvetenskapen och idrottsrörelserna (Eriksson m fl. 2005:58).

Även om idrotten idag inte har ett militärt syfte betraktas det utifrån ett investeringstänkande. Under 1990-talet fördes det en debatt i hela Sverige om skolidrottens syfte. Politikerna skrev flera motioner i riksdagen om ämnet. Debatten om idrottens syfte fördes mestadels kring hur man skulle skapa en bättre hälsa kring medborgarna. Hälsodebatten handlade främst om hur man skulle arbeta för att undvika och förhindra kommande arbets- och förslitningsskador. In på 2000-talet handlar debatten främst om oron för barns övervikt och stillasittande (Engström & Redelius 2002:226). Detta stämmer överens med det resonemang Pica (2003:ix) för kring ämnet. Hon skriver att vi lever i ett samhälle, där fetman ständigt ökar bland barn samtidigt som det skärs ner på rörelsetimmarna i skolan. Genom rörelse kan man förebygga många hälsorisker av vilka Pica (2003:49) räknar upp bland annat hjärtsjukdom, diabetes, för högt blodtryck, cancer, depression och ångest. Träning ger också ett starkare skelett och starkare muskler. Rörelse bidrar även till ett bättre självförtroende. (Pica 2003:53; Annerstedt m fl 1990:72).

Våra kroppar är idag påverkbara i större mening än de var förr i tiden. I dagens medier exponeras dagligen bilder av hur man ”bör” se ut. Är man missnöjd med en kroppsdel kan man idag med vetenskap och ingrepp förändra dess utseende. Genom att barn har idrott och hälsa i skolan kan de få en sund inställning till sin kropp och en god kroppskänedom, till skillnad från den uppfattningen om kroppen de kan få via media (Engström & Redelius 2002:24,154). I kursplanen för idrott och hälsa står att läsa att ”Tillsammans med kunskap om de avarter och trender som är knutna till vår tids kroppsövningskultur ger ämnet möjligheter att ifrågasätta de idealbilder som sprids via olika medier” (Kursplanen för idrott och hälsa, *Ämnets karaktär och uppbyggnad*).

¹² Filantropism är inte kvantitativ och skolorna var elitskolor för ett fåtal elever.

Pica (2003:61) betonar att rörelse och intellektuell inläring har ett starkt samband och anser därför att det borde vara mer rörelse i skolan. Även Grindberg & Langlo Jagtöien (2000:63) menar att man blir glad av att röra sig och att en fysiskt bra hälsa leder till ökad koncentration och man kan därmed få en bättre inlärningsförmåga. Redan under 1980-talet kan man se en tendens till att idrottslärare började intressera sig för sjukgymnastikens arbetssätt till motorisk träning och inläring. Vissa pedagoger hävdade, då under denna tid, att motorisk träning kunde ha en positiv påverkan på barns läsinläring. Flera idrottslärare för de yngre barnen tog detta till sig (Engström & Redelius 2002:227).

Pica (2003:48) menar att barn behöver rörelse, eftersom det bidrar till deras hela utveckling. Genom fysisk aktivitet utvecklas de fysiskt, känslomässigt, socialt och kognitivt. Genom rörelse blir barn även smartare, duktigare och får en bättre hälsa. Detta stämmer överens med det som står i kursplanen för idrott och hälsa.

Ämnet står för en helhetssyn på människan, dvs. att kropp, känslor, intellekt och tankar är beroende av varandra, och kan på så sätt medverka till att elevens kroppsuppfattning utvecklas. Ämnet erbjuder möjlighet att i ett naturligt sammanhang diskutera såväl hälsofrågor som etiska frågor som hör ihop med idrott och friluftsliv (Kursplanen för idrott och hälsa, *Ämnets karaktär och uppbyggnad*).

Enligt Swartling Widerström (2005) skiljer skolan ofta på 'kropp' och 'knopp'. Kroppen ses rent fysiologiskt, framför allt med de tre funktionerna motorik, kondition och koordination, och knoppen rent psykologiskt. Inom skolan anses ofta att det man känner och erfar fysiskt med kroppen inte hör ihop med det psykiska. Swartling Widerström (2005) menar däremot, att det ena inte utesluter det andra. Knoppen är en del av kroppen och de bör inte skiljas åt. John Deweys tankar om "learning by doing" har gett mer legitimitet till de praktiska ämnena (Engström & Redelius 2002:231). "Learning is experience. Everything else is just information." (Einstein I: Pica 2003:62). Även Pica menar att man lär sig genom att man utforskar världen, provar, får erfarenheter och till slut förstår. Nya forskningsresultat på hjärnan visar att eftersom barns tidigaste inläring baseras på motorisk utveckling, utgår mycket av den senare inläringen även ifrån detta (Pica 2003:62). När man idrottar rör man på sig och genom rörelsen får man en upplevelse samt att man erfar omvärlden och sig själv med hela kroppen. Människan minns inte allt som hon ser, hör eller känner, men det som hon upplever med hela kroppen har den lättare att minnas (Engström & Redelius 2002:106-109).

Tidigare forskning kring idrottsämnet syften visar på att de är utformade utifrån ett dualistiskt perspektiv.¹³ Med detta menas att de är inriktade på ett mer naturvetenskapligt förhållningssätt, "det vill säga anatomisk, fysiologisk och (bio)mekanisk kunskap om kroppen" (Swartling Widerström 2005:25). Ämnet anses av forskning vila på en dualistisk kunskapsbas. Kunskapen som lärs ut vilar på en naturvetenskaplig syn som ser kroppen som ett objekt (Swartling Widerström 2005:38). Det dualistiska perspektivet gör en uppdelning mellan kunskap och färdigheter. Kunskap räknas till det samma som teori om något. Färdighet är det som går att göra praktiskt vilket gör att idrott räknas som ett färdighetsämne. Med denna uppdelning görs det en skillnad mellan 'kropp' och 'knopp'. Knoppen (huvudet) används till de teoretiska ämnena och kroppen används i de praktiska ämnena som bland annat idrott. "Kroppen uppfattas med andra ord inte som en källa till kunskap" (Swartling Widerström 2005:67). I Lpo 94 kan vi se denna uppdelning mellan 'kropp' och 'knopp' där det görs en skillnad mellan fakta och förståelse – färdighet och förtrogenhet.

¹³ Dualism: åskådning som räknas med två motsatta grundprinciper, för att förklara två olika företeelser – en gör skillnad mellan kropp och själ (Norstedts svenska ordbok 1990 s 192).

Idrott och hälsa är ett ämne i skolan som innehåller baskunskaper som är viktiga för människans utveckling, precis som t.ex. matematik och svenska. I och med införandet av Lpo 94 diskuterades, inom läroplanskommittén, vad en skola för bildning är och vad de baskunskaper är som ingår i begreppet bildning. Det som av läroplanskommittén anses vara baskunskaper är läsa, skriva och räkna, men enligt Swartling Widerström (2005) är baskunskaper "... alla de kunskaper som människor använder sig av i hela sitt liv" (Swartling Widerström 2005:163). De kunskaperna inkluderar även kroppskännedom, koordination och motoriska färdigheter (Swartling Widerström 2005:163). Elevernas uppfattning om vad som är viktigast i skolan stämmer överens med läroplanskommitténs uppfattning av vad baskunskaper är, enligt undersökningen *Skolprojekt 2001* (Engström & Redelius 2002).

I skolverkets *Nationella utvärderingen av idrott och hälsa* (2005) har det gjorts en studie över vad som skrivs i de svenska medierna. "Majoriteten av artiklarna, med undantag från insändarartiklarna, verkar utgå från samhällets behov av fysisk aktivitet" (Eriksson m fl. 2005:45). Som vi skrivit tidigare pågår en ständig ökning av fetma bland barn. Genom detta problem blir samhällets behov en ökning av fysisk aktivitet. I och med att samhällets behov påverkar skolan blir syftet med idrott och hälsa att elever ska röra på sig. "Skolämnet blir då konstruerat som ett aktivitetsämne snarare än ett kunskapsämne" (Eriksson m fl. 2005:45).

"Resultat visar att idrotts- och hälsoämnet främsta syfte har varit att utöva kontroll över kroppen" (Swartling Widerström 2005:29). Denna kontroll över kroppen har sett annorlunda ut vid olika tidpunkter i historien. Men idrottsämnet har alltid präglats av naturvetenskapernas förhållningssätt, att träna kroppen rationellt. Vilket kan ses i bland annat Linggymnastiken. Swartling Widerström (2005) anser i sin textanalytiska studie att "...de aktiviteter som utgjort ämnets innehåll har använts för att disciplinera kroppen, inte för att främja människors /.../ lust att röra på sig eller för att stödja individens totala kropps-själsfarenheter" (Swartling Widerström 2005:38).

Att ämnet har haft problem med sin legitimitet går tydligt att urskilja i att det har bytt namn fem gånger och kanske är på väg mot sitt sjätte namnbyte. Namnen på ämnet utgår ifrån vilken syn som man har på ämnet, vilket har skiftat genom historien och därmed namnbytena. I början av 1800-talet hette det gymnastik, 1919 bytte det namn till gymnastik med lek och idrott, vid ändringen av läroplansreformen 1969 (Lgr 69) ändrades namnet på ämnet tillbaka till enbart gymnastik, i Lgr 80 ändrades namnet till idrott då de flesta aktiviteter som bedrevs på lektionerna var idrotter och den senaste ändringen kom i och med utformningen av Lpo 94 då man la till hälsa i ämnet också (Blom, Lindroth 1995). Inom facktidskrifterna talas det om att de vill byta namn på ämnet igen, för de första fem åren ska ämnet heta "lek och rörelse", i de övriga fyra åren i grundskolan ska det heta "rörelse och hälsa" och sedan i gymnasiet ska det heta "hälsa (kroppskunskap)" (Swartling Widerström 2005:169).

Annerstedt (1994 I: Karlefors 2002:3) tar upp problematiken med att antalet obligatoriska timmar reduceras ifrån idrottsämnet. Detta är ett problem även i andra länder, men Sverige hör till de länder i Europa, där antalet idrottstimmar på skolorna är lägst (Engström 1999 I: Karlefors 2002:3). Forskare menar att ämnets integritet och identitet bör stärkas för att det ska överleva som ett obligatoriskt ämne i skolan (Fernandez-Balboa 1997 I: Karlefors 2002:3). En av anledningarna till att ämnet har identitetsproblem anses av Annerstedt (1994 I: Karlefors 2002:4) vara att målen i ämnets kursplan inte är tydliga nog.

Sammanfattning

Skolämnet idrott har länge saknat ett egenvärde och haft problem med sin legitimitet. Ämnets integritet och identitet bör därför stärkas. I och med att samhällets behov påverkar skolan blir idrottsämnet konstruerat som ett aktivitetsämne, där kroppen inte uppfattas som en källa till

kunskap. Men idrott och hälsa innehåller baskunskaper som är viktiga för människans utveckling. Genom fysisk aktivitet utvecklas de fysiskt, känslomässigt, socialt och kognitivt. Rörelse kan även ha ett samband med intellektuell inläring. Genom att barn har idrott och hälsa i skolan kan de dessutom få en sund inställning till sin kropp, få en god kroppskänedom och kan förebygga många hälsorisker.

6. Tolkning av skolverkets kursplan för idrott och hälsa

Under rubriken *Ämnets syfte och roll i utbildningen* beskrivs att motion och återhämtning är viktigt för hälsan samt att barn därför behöver ökad insikt i kroppens funktioner. Vår tolkning av vilka begrepp och betydelser som tillhör kroppens funktioner är: motorik och kroppsuppfattning, vilka begränsningar och möjligheter varje individ har och kroppens uppbyggnad samt varför den fungerar som den gör. Alltså vad som händer både inuti och utanpå kroppen.

Därefter beskrivs att man mår bra både fysiskt och psykiskt genom vanor och regelbunden aktivitet samt att syftet med idrott och hälsa är att stärka eleverna fysiskt, psykiskt och socialt. Vi vill förmedla vår tolkning av dessa tre aspekter. Det fysiska menar vi är rörelse, motorik och delvis kroppsuppfattning. Här syftar vi på kroppsuppfattningen gällande hur kroppen fungerar och är uppbyggd. Vi menar att till det psykiska hör tankar om sig själv och sin kropp, självförtroende, självkänsla och kroppsupplevelser.¹⁴ Den sociala förmågan anser vi utgörs av hur man fungerar tillsammans med andra människor, samspel i grupp samt ens inställning till den etik och moral som bottnar i värdegrunden. Här återfinns bland annat egenskaper såsom, empati och respekt för andra (Orlenius 2001).

Ett ytterligare syfte med idrotten är, att kunskap ska ges angående hur livsstil påverkar hälsan. Vi anser att en hälsosam livsstil innebär att man äter nyttig mat på regelbundna tider, att man utövar någon regelbunden fysisk aktivitet, att man får regelbunden sömn, att man inte nyttjar tobak, alkohol eller narkotika samt att man har ett bra fungerande socialt nätverk både gällande vänner och familj.

I andra stycket under samma rubrik står att läsa: ”Under generationer har rörelseaktiviteter och friluftsverksamheter utvecklats. Ämnet ger kunskaper om deras framväxt, erfarenheter av att delta i dem och färdigheter i att bedriva dem.” (Skolverket.se 20061108) Detta tolkar vi som att eleverna ska få lära sig om hur olika aktiviteter kommit till historiskt och hur de utvecklats fram till idag. Eleverna ska även få erfarenheter av dessa olika aktiviteter genom att både ta del av dem själva och genom att leda andra elever i dem. Det står även att nyfikenhet och intresse ska väckas hos barnen. Vi menar att man i kursplanen lägger vikt vid detta då man vill att eleverna ska få en positiv bild av ämnet och allt som ingår i det och så småningom kanske till och med börja med någon fysisk aktivitet även utanför skoltiden. Alla ska kunna vara med på idrotten och arbeta efter sin egen förmåga. Vi menar att man skapar förutsättningar för detta genom att ha ett varierat arbetssätt, ta hjälp av stödpersonal i den mån det finns, använda extra redskap, tänja på eller förändra regler i till exempel olika sporter samt förändra eller skapa helt nya lekar. Det gäller att anpassa undervisningen så att den passar alla.

Det beskrivs även att samarbetsförmåga och gemenskap ska skapas i idrotten. Detta menar vi är viktigt för att känna trygghet och välbefinnande. Genom att ha en social gemenskap, känna

¹⁴ En utförligare förklaring av kroppsuppfattning och därmed kroppsupplevelse ges tidigare i arbetet under begreppsförklaring (1.3.4 Kroppsuppfattning).

samhörighet visa respekt och förståelse, menar vi att man så småningom utvecklas till att fungera, inte bara på idrotten och i skolan i övrigt, utan även i samhället i stort.

Under rubriken *Mål att sträva mot* står att skolan ska sträva efter att eleverna utvecklas i att kunna "... se, välja och värdera olika former av rörelse ur ett hälsoperspektiv" (Skolverket.se 2006-11-08). Vi tolkar detta som att eleverna ska kunna se och testa på olika aktiviteter och därefter göra en värdering om vad de tycker om dem. De ska även kunna ta ställning till vad kroppen klarar av och inte. Om någon till exempel säger till dem att hoppa ner från ett mindre berg, ska de kunna göra värderingen att det inte skulle vara bra för kroppen, då man kan skada sig. De ska kunna välja att avstå från att hoppa. Det kan även röra sig om att kunna avgöra om man ska ta det lugnt eller kanske inte vara med på idrotten en viss dag, eftersom man kan ha gjort illa sig eller vara förkyld. Eleverna kan då välja om de klarar av att göra något annat istället och i så fall vad.

Under rubriken *Ämnets karaktär och uppbyggnad* står att idrottsämnet har betydelse för individens syn på idrott och hälsa, inte bara under skoltiden utan även senare i livet. Därför menar vi att det är viktigt att ge barnen en positiv bild av skolämnet, så att de i framtiden vill leva ett hälsosamt liv med fortsatt utövning av fysisk aktivitet. Det står även att ämnet ska ge kunskaper i hur man skapar en god arbetsmiljö. Ytterligare ett fokus i kursplanen ligger på att kroppsuppfattningen ska stärkas. Detta genom att ämnet har en helhetssyn på människan. Detta är viktigt, anser vi, då vi menar att man inte bör skilja på människans olika förmågor gällande, kropp, tankar och känslor.

7. Resultat

7.1 Resultat av enkätfrågorna

1. Har du din klasslärare i gympan i skolan?

Årskurs	1	2	3	5	6	Totalt
Ja	-	-	-	20	-	20
Nej	7	7	30	-	20	64
Vet ej/ibland	-	-	1	-	-	1
Bortfall	-	-	-	-	-	0
Totalt	7	7	31	20	20	85

Av de klasser som undersökningen genomfördes i har årskurs 5 sin klasslärare i idrott. En elev vet inte och de övriga har inte sin klasslärare i idrott.

2. Tycker du att din gympalärare är bra?

Årskurs	1	2	3	5	6	Totalt
Ja	7	7	31	17	17	79
Nej	-	-	-	-	-	0
Vet ej/ibland	-	-	-	3	3	6
Bortfall	-	-	-	-	-	0
Totalt	7	7	31	20	20	85

Majoriteten av eleverna tycker att deras lärare i idrott är bra. Sex av de 85 tillfrågade eleverna tycker det ibland.

3. Tycker du att gympa är roligt?

Årskurs	1	2	3	5	6	Totalt
Ja	5	5	28	15	19	72
Nej	-	-	-	-	1	1
Vet ej/ibland	2	2	3	5	-	12
Bortfall	-	-	-	-	-	0
Totalt	7	7	31	20	20	85

De flesta elever tycker att idrotten är rolig. En elev i 6:an tycker inte att det är roligt medan de andra sexorna tycker att det är roligt. Tolv stycken i årskurs 1-5 tycker att det är roligt ibland.

4. Pratar ni i klassen om varför ni har gympa?

Årskurs	1	2	3	5	6	Totalt
Ja	5	1	3	4	1	14
Nej	-	3	17	10	11	41
Vet ej/ibland	2	3	10	6	8	29
Bortfall	-	-	1	-	-	1
Totalt	7	7	31	20	20	85

I årskurs 1 har fem av eleverna svarat att de pratar i klassen om varför de har idrott. Två ettor vet inte om de gör det eller inte. I de övriga årskurserna har majoriteten av eleverna svarat *nej*. På denna fråga är det ett bortfall i årskurs 3.

5. Är det ofta som du inte är med?

Årskurs	1	2	3	5	6	Totalt
Ja	2	2	6	1	3	14
Nej	5	4	21	19	17	66
Vet ej/ibland	-	1	4	-	-	5
Bortfall	-	-	-	-	-	0
Totalt	7	7	31	20	20	85

De flesta elever är ofta med på idrottslektionerna. Det är 14 elever som svarar att det är ofta som de inte är med på idrotten. Fem elever har svarat *vet ej*. Fyra av dem går i trean.

6. Är du ofta ombytt på gympan?

Årskurs	1	2	3	5	6	Totalt
Ja	7	7	28	20	20	82
Nej	-	-	1	-	-	1
Vet ej/ibland	-	-	1	-	-	1
Bortfall	-	-	1	-	-	1
Totalt	7	7	31	20	20	85

Det är 82 av de 85 tillfrågade eleverna som svarat att de är ombytta på idrotten. En elev har svarat att hon/han inte är det och en annan vet ej. Båda går i trean. På denna fråga är det ett bortfall i årskurs 3.

7. Skulle du vilja ha mer idrott i skolan?

Årskurs	1	2	3	5	6	Totalt
Ja	5	5	25	12	14	61
Nej	2	1	1	4	3	11
Vet ej/ibland	-	1	5	4	2	12
Bortfall	-	-	-	-	1	1
Totalt	7	7	31	20	20	85

Majoriteten av eleverna vill ha mer idrott i skolan. Elva stycken vill inte det och tolv elever har svarat *vet ej*. På denna fråga är det ett bortfall i årskurs 6.

8. Skulle du vilja ha mindre idrott i skolan?

Årskurs	1	2	3	5	6	Totalt
Ja	-	1	1	-	1	3
Nej	7	5	25	20	19	76
Vet ej/ibland	-	1	3	-	-	4
Bortfall	-	-	2	-	-	2
Totalt	7	7	31	20	20	85

Det är 76 av 85 elever som inte vill ha mindre idrott i skolan, medan tre personer vill detta. Fyra elever vet inte. På denna fråga är det två bortfall i årskurs 3.

9. Får du vara med och bestämma vad ni ska göra på idrotten ibland?

Årskurs	1	2	3	5	6	Totalt
Ja	4	6	11	19	4	44
Nej	3	1	13	-	14	31
Vet ej/ibland	-	-	7	1	2	10
Bortfall	-	-	-	-	-	0
Totalt	7	7	31	20	20	85

Drygt hälften av eleverna har svarat *ja* på att de får vara med och bestämma på idrotten ibland. Av de 20 eleverna i femman har 19 svarat *ja* och en *vet ej*. 31 elever i de återstående klasserna har svarat *nej*. Sammanlagt är det tio elever som inte vet.

10. Har ni olika sporter på gympan? Som fotboll, basket, handboll och innebandy

Årskurs	1	2	3	5	6	Totalt
Ja	3	5	26	20	20	74
Nej	4	1	1	-	-	6
Vet ej/ibland	-	1	4	-	-	5
Bortfall	-	-	-	-	-	0
Totalt	7	7	31	20	20	85

Flertalet av eleverna har svarat *ja* på att de har olika sporter på idrotten. Sex personer har svarat *nej* och fem *vet ej*.

11. Har ni många olika lekar?

Årskurs	1	2	3	5	6	Totalt
Ja	7	6	30	19	18	80
Nej	-	-	-	-	1	1
Vet ej/ibland	-	-	1	-	1	2
Bortfall	-	1	-	1	-	2
Totalt	7	7	31	20	20	85

Nästan alla har svarat *ja* på denna fråga. En elev i sexan har svarat *nej* och sammanlagt två elever *vet ej*. På denna fråga är det två bortfall, varav det ena är i årskurs 2 och det andra i årskurs 5.

12. Tycker du att det är roligt innan du ska ha gymna?

Årskurs	1	2	3	5	6	Totalt
Ja	3	7	18	19	17	64
Nej	2	-	3	-	1	6
Vet ej/ibland	2	-	9	1	2	14
Bortfall	-	-	1	-	-	1
Totalt	7	7	31	20	20	85

Sammanlagt är det 64 av de tillfrågade eleverna som tycker att det är roligt innan de ska ha idrott. I årskurs 2 är det alla. I årskurs 5 är det en som svarat *ibland*. Det är sammanlagt sex elever som inte tycker att det är roligt innan och 14 elever som har svarat att de tycker det *ibland*.

13. Känns det bra efteråt?

Årskurs	1	2	3	5	6	Totalt
Ja	5	7	19	18	17	66
Nej	1	-	3	-	1	5
Vet ej/ibland	1	-	8	2	2	13
Bortfall	-	-	1	-	-	1
Totalt	7	7	31	20	20	85

Majoriteten av eleverna tycker att det känns bra efter att de har haft idrott. I årskurs 2 tycker alla att det känns bra efteråt. I årskurs 1 är det en som inte tycker att det känns bra efter idrotten och en som tycker att det känns bra *ibland*. I sexan är det en som har svarat *nej* och två som svarat *ibland*. Av treorna har tre elever svarat *nej* och en *ibland*. På denna fråga är det ett bortfall i årskurs 3.

15. Tycker du att du är bra på mycket i gympan?

Årskurs	1	2	3	5	6	Totalt
Ja	2	6	23	14	16	61
Nej	2	1	1	-	2	6
Vet ej/ibland	3	-	7	6	2	18
Bortfall	-	-	-	-	-	0
Totalt	7	7	31	20	20	85

Flertalet elever har svarat att de är bra på mycket i idrotten. Sex elever har svarat *nej* och 18 *vet ej*.

16. Kan du vara med på allt i gympan?

Årskurs	1	2	3	5	6	Totalt
Ja	6	7	24	18	17	72
Nej	1	-	2	-	1	4
Vet ej/ibland	-	-	5	2	1	8
Bortfall	-	-	-	-	1	1
Totalt	7	7	31	20	20	85

Alla elever i årskurs 2 kan vara med på allt i idrotten. I årskurs 1 är det en som inte kan vara med på allt. Av treorna är det två som har svarat *nej* och fem som svarat *vet ej*. I årskurs 5 är det två elever som inte vet och i årskurs 6 en som inte vet och en som svarat *nej*. På denna fråga är det ett bortfall i årskurs 6.

17. Blir det ofta bråkigt eller stökigt på gympan?

Årskurs	1	2	3	5	6	Totalt
Ja	3	7	10	1	7	28
Nej	2	-	10	15	6	33
Vet ej/ibland	2	-	9	4	7	22
Bortfall	-	-	2	-	-	2
Totalt	7	7	31	20	20	85

Det är 33 av eleverna som inte tycker att det är ofta som det blir bråkigt eller stökigt på idrotten, medan 28 elever tycker att det ofta blir det och 22 som svarat *vet ej*. På denna fråga är det två bortfall i årskurs 3.

18. Tycker du att det är för hög ljudnivå med skrik och prat på gympan?

Årskurs	1	2	3	5	6	Totalt
Ja	6	6	15	5	5	37
Nej	-	1	4	5	4	14
Vet ej/ibland	1	-	12	10	11	34
Bortfall	-	-	-	-	-	0
Totalt	7	7	31	20	20	85

Majoriteten av eleverna har svarat *ja* eller *ibland*. Det är 14 elever som svarat *nej*.

19. Tror du att man kan bli bra på andra ämnen i skolan för att man har idrott?

Årskurs	1	2	3	5	6	Totalt
Ja	2	2	11	7	4	26
Nej	1	2	7	7	2	19
Vet ej/ibland	4	3	13	6	14	40
Bortfall	-	-	-	-	-	0
Totalt	7	7	31	20	20	85

De flesta har svarat *vet ej*. Av eleverna är det 26 stycken som svarat *ja* och 19 som svarat *nej*.

7.1.1 Sammanfattning av elevernas svar på de öppna frågorna

På frågan angående ifall man kan bli bra på andra ämnen i skolan för att man har idrott, är det en elev i årskurs fem som har svarat att man kan bli bra på matte genom att ha idrott, för att man kanske delas in i grupper. En annan i samma klass har svarat att man kan lära sig språk i idrotten. För övrigt är eleverna mycket osäkra på denna fråga och vi har fått flera otydliga svar, som är irrelevanta för frågan. Av eleverna i undersökningen som svarat *ja* eller *ibland* på frågan om de har dans och varför (fråga 20), har de flesta svarat att de har dans som

uppvärmning på lektionerna. Ett annat vanligt förekommande svar är att de har dans för att röra på sig. De elever som svarat att de har haft simning i skolan (fråga 21), har i hög grad svarat att de har det för att lära sig simma och livräddning samt för att kontrollera simkunnigheten. Majoriteten av eleverna har idrott ute ibland (fråga 22). Motiveringarna till varför de har idrott ute är att de ska få frisk luft, att det är varmt och att det är fint väder samt att det är bättre utrymme ute så att de kan göra andra aktiviteter.

Eleverna menar att människor idrottar för att få bra kondition samt må bra och få en bättre hälsa. Ett annat vanligt svar är att det är roligt, kul och skoj. Ytterligare en ganska vanligt förekommande motivering är att man idrottar för att inte bli överviktig och för att man inte ska sitta still. Många svarade även att man får starkt skelett om man idrottar.

På frågan om varför de tror att det är bra att ha idrott och hälsa i skolan har eleverna svarat att det är för att må bra, röra på sig och få bättre kondition. Många har påpekat att det är för att inte gå upp i vikt och för att bli stark. Andra har svarat att det är för att man ska få ett favoritämne i skolan. En elev har även svarat att alla inte har idrott hemma och då kan det vara bra att ha det i skolan. En annan har svarat att om man har en sport på idrotten kan man börja i den sporten sedan.

7.2 Resultat av intervjuerna

7.2.1 Intervju med Liselott

Pedagogen: 28 år, kvinna, nybliven mamma (1 ½ år), har varit mammaledig i ett år. Hon är halvt rumänska men är uppvuxen i Sverige och nästan i samma område som hon nu arbetar i. Anser själv att hon har en dålig svenska (ordförråd). Upplever att hon inte kan något språk fullt ut. Har haft problem med svenskan i skolan. Kan ungerska, rumänska och svenska.

Utbildning: barn- och fritidsutbildning på gymnasiet med inriktning på föreningsliv, fotbollstränare i 14 år för flera lag. Genom fotbollen har hon fått flera ledarskurskurser, massagekurser och mental-träningskurser. Hon har inte läst några fortbildningskurser på skolan. Hon vill vidareutbilda sig, men vet inte vilken inriktning hon skulle ha då. Har varit ledare i idrottsskolan i ett år. Det var en gång i veckan då barnen fick testa på alla sporter. Det var på fritiden.

Tjänsten: Har arbetat på skolan i 5 år, arbetar nu som elevassistent i en fyra, bollsport med femmor och sexor en timma i veckan och har fritids på eftermiddagarna. Hon började arbeta på skolan som fritispedagog i en tvåa Sedan delade hon och en annan på en idrottslärartjänst i ett och ett halvt år, arbetade då med årskurs 3-6, sedan hade hon tjänsten själv i 1 ½ år. Det började som en akut lösning, idrottsläraren slutade på skolan och Liselott arbetade där och hon brann för idrott så det blev naturligt för skolledningen att fråga henne.

Hon trivs jättebra på skolan och med de tjänster hon har nu. Idrotten ligger henne varmt om hjärtat men hon kände sig ensam när hon hade idrottslärartjänsten själv. Det bästa med idrottslärartjänsten var att hon hade mer planeringstid då än nu. Men hon trivs bra med allt, så det är därför som hon inte har vidareutbildat sig. Får positiv respons från barnen och trivs bra med kollegorna.

Viktigast att uppnå med idrotten: Det viktigaste är att alla är med och har roligt och känner att de gör framsteg. Eleverna ska känna sig trygga med att utöva idrott och de ska bygga upp en bra självkänsla och självförtroende. Grunden är att skapa en trygghet i gruppen. Liselott

tycker det är bra att eleverna får testa på flera sporter. Men man får inte pressa dem till att börja spela något.

Hon tycker att på idrottslektionerna är poäng och mål inte det väsentligaste. Hon försöker lära eleverna att man inte alltid måste vinna. Är man tydlig med att poängen och målen inte är det viktigaste köper/accepterar eleverna det. Är man inte tydlig med regler o.s.v. tar eleverna gärna över hela lektionen eller övningen. Liselott ser gärna att eleverna växer som personer.

Hon tycker att det är mycket övervikt bland barn och att de sitter stilla alldeles för mycket.

Lektionerna: Hon följer handlingsplanen och de strävansmål som den andre idrottsläraren har skrivit samman. Hon anpassar lektionerna så de passar alla, byter regler på sporter för att anpassa dem. Hon har bara bollsport och vill ge dem möjlighet till att testa på bollsporter för att de ska få upp ett intresse för att röra på sig. De har en del tekniklektioner i bollsporter, har några teknikövningar som anpassas till vilken sport det handlar om. De spelar en mindre tid, det viktigaste är att alla får ha en boll och bli bekväma med den, kompis med bollen. Hon anser att eleverna är delaktiga i planeringen av aktiviteter. De får skriva ner förslag på vad de vill göra på lektionerna sedan försöker hon genomföra dem. Nu på hösten 2006 har det inte förekommit särskilt ofta.

Hälsa: De har skrivit informationsbrev till föräldrarna samt klippt ut tidningsartiklar som varit bra.

Syftet och målen: Hon pratar inte om syftet och målen med eleverna. Hon upplever att eleverna inte är medvetna om syftet eller målen med idrott, möjligtvis några få. Hon upplever att eleverna tror att de har det mest för det är kul. Tycker att syftena och målen är svåra (svåra ord och meningsbyggnad). Tycker att man borde omformulera texten i kursplanen så den blir mer lättförståelig.

Kursplanen: har läst igenom den någon gång för ett tag sedan. När hon läste igenom den kom hon ihåg att hon höll med på flera punkter och att hon följde den. Den andra idrottsläraren har skrivit samman en kursplan för den skolan som de har talat om.

7.2.2 Intervju med Johanna

Pedagogen: kvinna, 26 år, har velat bli idrottslärare sedan hon gick i mellanstadiet, efter gymnasiet inriktade hon sig mer på hälsoperspektivet och hälsopedagogiken.

Utbildning: Hon har idrottslärarexamen med inriktning mot de tidigare åldrarna och har läst på nya lärarutbildningen i Stockholm- 60p idrott, 20p biologi. Hon tog examen i januari 2005.

Tjänsten: Hon är idrottslärare i årskurs 2-6 och har livskunskap med elever i samma årskurser. Hon har en idrottstimma i veckan med eleverna och en timma specialidrott i veckan. Hon har arbetat tre terminer på skolan och trivs jättebra i sin tjänst, men första året var tufft då eleverna testade henne mycket och inte var vana vid hennes arbetsmetoder. Nu känns det underbart.

Viktigast att uppnå med idrotten: Hennes mål är att förändra och påverka till en mer hälsosam livsstil och att alla ska hitta sin fritidsaktivitet som de kan utöva utanför skolan. Idrottstimmarna i skolan räcker inte till för att eleverna ska leva ett aktivt liv. Alla ska få prova på allt för att hitta sin grej och känna en trygghet i att utöva någon idrott. Hon tycker det är viktigt att få känna en trygghet i att misslyckas samt lyckas. Eleverna ska våga prova nya aktiviteter. Idrott är mer än att slänga in en boll och bli svettig, fokus ligger på hälsa och

kropp. Som idrottslärare måste man vara uppmärksam hela tiden. Idrott är ett socialt ämne. Man får hålla koll på kränkningar och sänkningar och samtidigt uppmärksamma och uppmuntra det som görs bra. Det är bättre med positiv feedback än att sänka. Johanna uppmuntrar eleverna till att de ska ge varandra positiv feedback. Idrottslektionerna ska vara roliga och det ska vara lek och inte blodigt allvar, det är okej att ändra på reglerna i en del sporter för att alla ska kunna vara delaktiga.

Kursplanen: Johanna känner sig i allra högsta grad väl insatt i kursplanen och har läst den flera gånger. Hon har arbetat fram en egen kursplan för skolan utifrån skolverkets kursplan. Hon tycker att det är bra att kursplanen lägger stor vikt vid simundervisning, dans och orientering, vilka är grenar som hon anser lätt glöms bort annars.

Hon tycker att det finns alldeles för många utbildade idrottslärare. De är oftast inte insatta i kursplanen vilket är synd, för de blir mer som barnpassare än idrottslärare. Hon anser att ämnet idrott och hälsa inte har hög status i skolan, vilket hon vill ändra på.

När hon började sin tjänst hade de inte haft någon utbildad idrottslärare på skolan tidigare, vilket hon tyckte märktes tydligt på elevernas attityd gentemot ämnet. Eleverna trodde att lektionerna var som en lekstuga och att de kunde röja järnet och bestämma själva vad de skulle göra. De var inte medvetna om att idrotten också har en kursplan med mål att nå precis som de övriga skolämnena. Eleverna uppnådde inte målen i kursplanen, de hade dålig motorik, kondition och koordination. Hon blev tvungen till att vara väldigt hård och sträng i början för att få eleverna att sluta tjata om vad de skulle göra på idrotten. Hon hade en plan och ett mål med varje lektion och det ville hon att eleverna skulle förstå.

Syftet och målen: När hon kom var hon tvungen att vara tydlig med syftet och målen i ämnet för eleverna. Hon talade om för eleverna från första början vad målen att sträva mot är i idrott. Hon upplever att hon talar mycket med eleverna om syftet med idrott, bland annat om att det är viktigt med ett starkt hjärta, kondition och varför man ska göra vissa saker på idrotten. Hon upplever att eleverna blir ganska medvetna om syftet men absolut inte alla. Det är flera elever som förstår syftet med idrott genom att de får en aha-upplevelse, till exempel när de har sprungit en bana och efter tre veckor uppmärksammar att de inte tycker det är lika jobbigt, som det var första gången de sprang samma bana. Det blir en förståelse på deras nivå. I de äldre åldrarna talar de ibland om vad de har lärt sig på lektionerna.

Hon tycker det är viktigt att eleverna uppnår målen. Det känns bättre när de sedan går vidare och börjar på någon annan skola.

Lektionerna: Hon börjar med en uppvärmning. Det är viktigt med tydlig början och slut. Arbetar mycket med gruppövningar och samarbetsövningar. Hon delar vanligtvis in lag men eleverna kan själva välja eller dela in olika positioner i lag. Vid lagaktiviteter använder hon sig alltid av lagkaptener. På idrottslektionerna gör de inte alltid saker som eleverna får upp pulsen av eller hälsomedvetna saker, utan ibland gör de saker bara för att eleverna ska få röra sig och få en rolig lek att utöva på fritiden. Eleverna är inte delaktiga i lektionsplaneringen, eller de är lite delaktiga. Hon har tjejernas - och killarnas lektion där de själva får planera en hel lektion. I årskurs 5-6 delar hon in i grupper som får arbeta fram lektioner, som de sedan leder. I de lägre åldrarna får de ibland välja uppvärmning utifrån några alternativ. Ibland gör de något som kallas för smörgåsbord och då får eleverna välja mellan tre övningar som Johanna föreslår. För det mesta får de inte välja vad de ska göra, för hon vill ändra elevernas syn på idrotten, vilken är att det är en lekstuga. Hon vill heller inte att eleverna ska tjata om vad de ska göra på idrotten. Hon vill att de ska förstå att det finns en kursplan för idrotten och att det där står skrivet att de ska göra vissa moment och sträva efter utsatta mål.

Hon upplever att eleverna är ganska kreativa när de får genomföra en lektionsplanering. Det sker utifrån deras förutsättningar. Tidigare när de inte hade en idrottslärare med utbildning fick de oftast göra det de ville på idrotten. Då fick de inte pröva på nya grejer och bygga upp en idébank. De väljer oftast det som de är bra på eller har gjort flera gånger. Det som ligger dem närmast. De vågar inte testa nya saker.

Hälsa: Hon väver oftast in begreppet hälsa i idrottsundervisningen och blandar teori med praktik. När de gör praktiska övningar samtalar hon ofta med eleverna om varför man gör så i en viss övning och vad som händer i kroppen när man gör så. Vid speciella tillfällen har de idrottslektionerna i klassrummet, då idrottssalen är upptagen av andra aktiviteter som fotografering. Vid dessa tillfällen talar de oftast om vad en hälsosamlivsstil är, hur man tar hand om sin kropp på bästa sätt och vad kroppen behöver för energi för att fungera.

Specialundervisning i idrott: Det är en extra timma idrott i veckan för de elever som har övervikt, motoriska svårigheter eller koncentrationssvårigheter. Det är inget som eleverna blir tvingade till att gå på, utan det sker i samråd med föräldrarna. Eleven och föräldrarna blir erbjudna specialidrotten genom skolsköterskan och EHT.¹⁵ I nuläget har hon en provgrupp på fem elever i årskurs 2-3, varav tre är tjejer och två är killar. De flesta av eleverna har en diagnos. Denna extra timma i idrott startade nu på höstterminen 2006. De kommer snart att erbjuda några fler elever att delta på specialidrotten, men Johanna vill inte ha en grupp som är fler än åtta elever. Hon har börjat med de yngre eleverna för att testa och se hur det går och ska nu följa dem i deras utveckling. Hon ska kanske till våren 2007 starta en grupp med de lite äldre eleverna. Hon tycker det är viktigt att ge mycket tid till de här eleverna och prata samt gå igenom grundligt de olika momenten och övningarna. När hon har hela klasserna finns oftast inte den tiden, för det är 24 andra elever som vill ha uppmärksamhet. Hon anser att om man har koll på sin kropp har man lättare för att lära sig mer i skolan.

Grunden till att hon startade specialundervisning i idrott var för att hon hade haft väldiga problem under läsåret 05/06 med en elev. Den eleven hade jättesvårt med idrotten och hade ångest varje gång den skulle gå dit samt ville ej delta. Eleven hade motoriska svårigheter som begränsade hans/hennes deltagande och blev starten till flera raseriutbrott. Johanna kände att något måste göras för så här kan inte den här eleven ha det genom hela skolgången. Det var då hon kom på idén med att ha en extra timma idrott med de elever som behövde det. Hon tycker det är roligt och intressant att arbeta med dem som har det svårt. Den här terminen är den ovan nämnda eleven med på specialidrotten och deltar varje gång. Eleven är även aktiv på de ordinarie idrottslektionerna och det har gått jättebra. Johanna kan se att eleven har vuxit mycket i sitt självförtroende.

Det är Johanna som är pedagog och ledare på specialidrottstimmarna och hon får hjälp av de elevassistenter som följer med sina elever dit. På specialidrotten går de oftast igenom och tränar extra på det som de ska göra senare på de ordinarie idrottslektionerna i sina klasser. De arbetar mycket med att förstärka elevernas självkänsla och självförtroende.

Specialidrotten har fått väldigt positiv respons från alla håll. De elever som deltar tycker det är jätteroligt och de är även aktivare på de ordinarie idrottslektionerna med klassen. Pedagogerna märker en positiv förändring hos eleverna som går på specialidrotten. Det har varit ett hårt arbete med att få specialidrotten till något positivt för eleverna, så att de inte ska bli sänkta och känna att de är dåliga som behöver specialidrott. Men det hårda arbetet har gett resultat för de elever som inte är med på specialidrott är avundsjuka på de elever som får gå dit.

¹⁵ Elevhälsoteam

Johanna tycker det är superroligt att ha dessa timmar och det är guld värt att se eleverna växa på det sättet som de har gjort. Hon anser att alla borde ha det egentligen, extra timmar i idrott med färre elever närvarande.

7.2.3 Intervju med Thomas

Pedagogen: Man, 62 år, hade först tänkt läsa zoologi, men så var det en kompis som skulle läsa till folkskollärare och då valde han att göra det också.

Utbildning: 2,5-årig folkskolläraryr utbildning, examen december 1966.

Tjänsten: Tjänsten sträcker sig från klasser i årskurs 1-6. Nu har han idrott endast i 1:an och 2:an. Han har inte valt att ha idrott utan blivit tillfrågad om han kan ha det. Det är många lågstadielärare som inte vill ha idrott, säger han. Han går in i alla klasser med olika saker. Allt efter vad som önskas. Det kan vara till exempel idrott, musik, bild eller som resurs. Han har i cirka tre år haft grupper i svenska, matte och engelska för de elever som har svårigheter i det. Han trivs jättebra på skolan.

Viktigast att uppnå med idrotten: Att alla får röra på sig hela timmen. Bättre kondition och allt sådant där som det innebär att röra på sig. Det är ju bra för matte och det är ju bra för andra saker också, säger han.

Kursplanen: På frågan om hur väl han känner sig insatt i kursplanen svarar han: både ja och nej. Den är ju ganska självklar för att barnen ska röra sig, men sedan är det ju också naturligtvis hälsa. Men det hinner man ju inte med på gymnastiklektionerna. Lågstadiet har ju bara lektioner en gång i veckan. Om man ska börja med lektioner i hälsa så hinner man inte med. Det får man nästan ta i klassrummet. Han har inte mycket hälsa och han kan inte säga att de har delat upp det heller. Han säger att han inte kan svara på vad han tycker är bäst med kursplanen.

Syftet och målen: Eleverna når upp till målen, tycker han.

Han tror att barnen kanske inte alltid är medvetna om idrottens syften, i alla fall inte på lågstadiet på samma sätt som på mellanstadiet. Men de kanske ändå är mer medvetna än barnen var förr. Eleverna verkar vara nöjda och tycker att det är roligt.

Lektionerna: Han brukar börja med musikuppvärmning eller någon sorts uppvärmning, sedan blir det mycket lekar på lågstadiet. När han hade mellanstadiet i gymna så hade de fler lektionstillfällen och då kunde han varva mellan lekar och bollspel t.ex. De har även redskapsövningar och samarbetsövningar. Han försöker undvika att det blir förlorare och vinnare och pratar även lite om det med eleverna.

Eleverna får vara med och bestämma vad de ska göra på lektionerna. Ibland så är det några elever som ansvarar för programmet och då måste de ha en lapp med sig där de har skrivit upp vad de ska göra, som han ska se i förväg. Däremot får de aldrig välja lag själva.

Han tycker att eleverna har alldeles för lite gymna. De har 1 timma i veckan och han tycker att det är helt fel. Han menar att man ska ha minst 30-40 minuter varje dag. De har börjat lite med Röris på skolan dock.¹⁶

Hälsa: (se ovan under kursplanen)

¹⁶ Röris är ett rörelseprogram med musik och instruktioner på en skiva som är utformad utav Friskis & Svettis.

7.2.4 Intervju med Frans

Pedagogen: Man, 29 år, ville bli lärare sedan han var liten och han tror det kan ha att göra med att hans pappa är lärare.

Utbildning: 1-7-lärare Ma/Na, med 15 poäng extra biologi, 15 poäng extra miljö, 10 poäng extra idrott och hälsa samt 10 poäng extra musik. Examen tog han sommaren år 2000 i Karlstad och har jobbat som pedagog i 6 år varav 5 år på denna skola. Han blev lite tveksam på om han ville bli lärare under gymnasiet, men hoppade ändå på lärarutbildningen direkt efter skolan. Han började på utbildningen för årskurserna 4-9 men bytte till 1-7 efter nästan två terminer.

Tjänsten: Han är klasslärare för en 5:a. Hälften av eleverna i klassen har han haft sedan de gick i 2:an och resterande hälft sedan de gick i 4:an. Han trivs jättebra med barnen och arbetet som sådant, men tycker att det är synd att det pedagogiska inte alltid kommer i första hand. Det är mycket runt omkring som tar mycket energi. Men på det stora hela trivs han jättebra. Nu har han idrott helt enkelt för att han vill det och han har även tidigare bytt med andra lärare på skolan som själva inte vill hålla i idrotten.

Viktigast att uppnå med idrotten: Framför allt att de har kul. Att de ska få röra på sig och få testa på så mycket som möjligt. Dels regelsporter, dels lekar och helst dans, men dit har han inte riktigt kommit själv än. Men framför allt att de känner glädje och tycker att det är roligt. Det viktigaste är att vi fungerar i gruppen och har roligt tillsammans och tränar vår kropp på vår egen nivå. Jag vill uppnå att de gör sitt bästa. Att barnen känner inom sig att de gör saker som är bra för dem, även om de ibland kanske gör tråkiga saker.

Han känner att de flesta är positivt inställda till gympan och har märkt av en utveckling hos eleverna under de åren han haft dem i idrott. Kanske framför allt hos de elever som inte håller på med någon idrott vid sidan av skolan. De har gått från att inte kunna fånga en boll till att kunna göra det nu t.ex. Man ser stor utveckling när man gör samma lekar som eleverna brukade göra i tvåan t.ex.

Kursplanen: Han känner inte att han är väl insatt i kursplanen. Han var dock det när han *läste* idrott och hälsa. Då gick de igenom den, men sedan dess har han inte läst den så noga. Det han tycker är viktigt i kursplanen är punkterna som berör kroppsuppfattning, kroppskänedom och självkänsla. Det är en så viktig sak för barnen när de är i den här åldern, säger han. Han går inte efter kursplanen när han planerar, men han hoppas att han ändå har såpass mycket koll att han ändå får med kursplanens syften och mål i planeringen.

Syftet och målen: På frågan om han tror att eleverna är medvetna om att det finns syften och mål i ämnet svarar han både ja och nej. De har pratat om det. Men inte på det sättet att man visar på att det här är målen för skolan, utan att förklara att det här gör vi för att ni ska må bra. Så på sätt och vis vet de nog att de finns, men på deras nivå. Det är inte så uttalat att de ska kunna det innan femman osv.

Lektionerna: De har mycket lekar, regelsporter och redskap osv. Ända sedan de var små har de som vill ha fått prova att hålla i lektioner. Nu ska alla få prova på det. Även de som egentligen inte vill. De ska även göra en väl genomförd planering för lektionen, med en början, en mitt och ett slut. Det de väljer att göra på sina lektioner är oftast saker som de gjort innan som de själva tycker är roligt. Men ibland kommer eleverna även med nya saker, som

de t.ex. gjort i scouterna osv. Det är viktigt att de får komma på nya saker och att de inte ska tänka; vad vill läraren att jag ska tycka och göra?

Frans försöker även ta reda på vad barnen tycker är roligt och inte är roligt. Han försöker ha med barnen så mycket som möjligt så att de blir delaktiga. Även om det är han som håller i lektionen och vill få med vissa moment, så försöker han göra det på bästa sätt, så att så många elever som möjligt tycker att det är givande och roligt. Han försöker hela tiden ha det i åtanke, vad barnen vill själva, fast ändå få med sina moment i det.

Hälsa: Han tycker att det är bra att ha eleverna både i gympa och andra ämnen i och med att han är klasslärare. Man kan då samordna det på ett bra sätt med den vanliga hälsobiten i skolan på lektionerna i klassrummet. De pratar om hur viktigt det är att röra på sig och äta rätt och ha vilopaus osv. Efter ett gympapass brukar han fråga eleverna vad de har tränat och om de känner att de har blivit bättre på något osv. De pratar även mycket om kroppen, kroppsuppfattning och motorik. De pratar om hur eleverna har utvecklats genom åren t.ex. att de kanske fått bättre balans osv.

8. Analys av intervjuer och enkäter

Undersökningens syfte är att ta reda på elevers allmänna syn på och inställning till skolämnet idrott och hälsa i åldrarna sju till tolv år och se om de stämmer överens med vår hypotes. Undersökningens syfte är även att dels undersöka elevernas medvetenhet kring ämnets syften och mål enligt läroplanen, dels ta reda på pedagogernas tankar kring detta och tillvägagångssätt, för att eleverna ska uppnå målen i läroplanen för idrott och hälsa.

Vad är elevernas inställning till ämnet idrott och hälsa i skolan?

Pedagogerna tror att eleverna tycker det är roligt samt att de har en positiv inställning till idrott och hälsa. Detta är något som alla fyra pedagoger har som mål i undervisningen. Thomas sa "Eleverna verkar vara nöjda och tycker att det är roligt". I *Skolprojekt 2001* har eleverna svarat att idrottsämnet handlar om att ha roligt på lektionerna. I vår enkät har 72 av de 85 eleverna svarat att de tycker att idrott är roligt. En elev i årskurs 6 har dock svarat *nej* och sammanlagt tolv elever har svarat *ibland*. I Svanberg & Enge Swartz (2000) undersökning bland tolvåringar, har 89 % av eleverna svarat *ja* och 11 % svarat *nej* på en likartad fråga. I den *Nationella utvärderingen av idrott och hälsa 2003* (2005) fick elever i årskurs 6 svara på en fråga angående deras intresse för idrottsämnet. Här svarade 60 % av eleverna att de var intresserade av ämnet och 2 % svarade det motsatta.

Vi kan inte genom enkätsvaren få fram några faktorer som skulle kunna påverka elevernas inställning till idrott och hälsa negativt. Exempel på några sådana faktorer vi frågat efter i enkäten är, ifall de tycker idrottsläraren är bra, om det är några aktiviteter de går miste om på idrotten samt hur trivseln är med tanke på till exempel bråkig och stökig miljö. Trots att majoriteten av eleverna, 28 *ja* och 22 *ibland*, svarat att det brukar bli bråkigt och stökigt (fråga 17) samt hög ljudnivå (fråga 18), 37 *ja* och 34 *ibland*, på idrotten, påverkar inte detta deras inställning till idrotten negativt. De flesta femmor har däremot svarat att det inte brukar bli bråkigt eller stökigt på deras lektioner (15 av 20 *nej*). Angående frågorna nummer sju och åtta är det 61 elever som vill ha mer idrott i skolan samtidigt som 76 elever inte vill ha mindre idrott i skolan. Vi kan då observera att det blir en differens på 15 elever, som verkar nöjda med de timmarna de har i nuläget.

Beträffande frågan om elevernas upplevelse om närvaro på idrottslektionerna (fråga 5), har 66 av 85 elever svarat att de ofta är med på idrotten, medan 14 elever har svarat att de inte är med ofta. Det är anmärkningsvärt att två av sju elever både i årskurs 1 och 2 har svarat att det är ofta som de inte är med på idrotten. I den *Nationella utvärderingen av idrott och hälsa 2003* (2005) har 4 % svarat att de ofta är borta från idrottslektionerna, medan 82 % svarat det motsatta.

I hur stor utsträckning är eleverna medvetna om ämnets syften?

Liselott upplever att eleverna inte är medvetna om syftena och målen för idrott och hälsa. Hon anser att möjligtvis några få elever i årskurs 6 är det. Detta är inget hon tar upp och talar om i sin undervisning. Hon upplever att eleverna tror att de har idrott och hälsa mest för det är kul. Johanna talar om för eleverna från första början vad idrottens syften är. Detta var hon tvungen till, då hon i början upplevde att eleverna inte var medvetna om att idrotten har ett egenvärde precis som de övriga skolämnena. Hon upplevde att eleverna trodde att de kunde göra som de ville på idrotten. Nu upplever hon att eleverna har blivit ganska medvetna kring ämnets syften, men dock inte alla. Thomas tycker att eleverna når upp till målen, men de är inte alltid medvetna om dem. Han anser att eleverna blir mer medvetna ju äldre de blir och att eleverna är mer medvetna om syftena och målen idag än de var förr i tiden. Frans upplever att eleverna är delvis medvetna om idrottens syften och mål, fast på deras egna nivåer.

I enkäten frågar vi eleverna om de upplever att de pratar i klassen om varför de har idrott. Av eleverna har 14 svarat *ja*, 41 *nej* och 29 *vet ej*. En elev har inte svarat. Två av fyra pedagoger anser sig samtala med eleverna kring syftet. Enkätundersökningen visar dock att flertalet av eleverna upplever att de inte samtalar om detta. Liknande resultat redovisas i *Skolprojekt 2001* (Engström & Redelius 2002:130), där eleverna svarat att de är nöjda med undervisningen, men inte är fullt medvetna om målen för idrott och hälsa. I vår enkätundersökning i och med frågan om varför eleverna tror att det är bra att ha idrott och hälsa i skolan, kan vi uttyda att de flesta är medvetna om betydelsen av att röra på sig. Vi kan däremot inte se att majoriteten av eleverna är väl medvetna om ämnets syften och mål. Detta påvisar att det är som pedagogerna antog; att det är några få elever som känner till ämnets syften och mål. Eleverna i årskurs 5 utskiljer sig genom att de hade många relevanta svar på frågan.

Hur går pedagogerna till väga för att eleverna ska nå målen för ämnet idrott och hälsa?

Liselott följer den handlingsplan för idrottsämnet, som den andra idrottsläraren på skolan har skrivit. Hon anpassar sina lektioner så de passar alla och planerar in flera grupp- och samarbetsövningar. Hon undervisar bara i bollsporter. Hon tycker att eleverna ska få pröva på bollsporter för att de ska få upp ett intresse för att röra på sig. Detta sammanfaller med ett av enkätsvaren, då en elev har svarat att om man har en sport på idrotten kan man börja i den sporten sedan. Johannas lektionsplaneringar utgår ifrån kursplanen. Hon arbetar periodvis med ledarskap i årskurs 5 och 6, då eleverna själva eller i grupper får hålla i övningar/lektioner. Johanna väver oftast in begreppet hälsa i idrottsundervisningen. När de gör praktiska övningar samtalar hon ofta med eleverna om vad som händer i kroppen när de gör vissa övningar. Johanna har specialundervisning i idrott för att alla ska få möjlighet till att nå upp till målen för ämnet. Thomas arbetar inte medvetet efter kursplanen utan går efter sin egen erfarenhet utifrån ämnet. Han varvar mellan lekar, bollspel, redskapsövningar och samarbetsövningar. Frans anser att eleverna ska få möjlighet till att prova flera aktiviteter i så stor utsträckning som möjligt. Han tycker det är viktigt att eleverna fungerar ihop socialt samt att de har roligt tillsammans. Han lägger även vikt vid att eleverna får arbeta utefter sin egen nivå. Han tycker att det är viktigt att i ämnet behandla de punkter som rör hälsa,

kroppsuppfattning, kroppskänedom och självkänsla, vilket de samtalar kring i klassen. För att utveckla elevernas ledarskap, ska eleverna göra en lektionsplanering och utifrån denna ska de sedan leda de andra eleverna.

I fråga nio kan vi tydligt se att eleverna i årskurs 5 får vara med och bestämma vad de ska göra på lektionerna, 19 av 20 har svarat *ja* och en *vet ej*. Frans som är klasslärare för dessa elever berättar att han vill att eleverna ska vara med och bestämma för att de ska känna sig delaktiga i så hög grad som möjligt och tycka det är givande och roligt. I årskurs 2 upplever sex av sju elever att de får vara med och bestämma, medan en upplever det motsatta. I de andra klasserna uppfattas det olika huruvida de får vara med och bestämma. I årskurs 1 har fyra elever svarat *ja* och tre *nej*. Thomas som har dessa elever i idrott berättar i intervjun att han låter eleverna vara med och bestämma. I trean har elva elever svarat *ja*, 13 *nej* och sju *vet ej*. I årskurs 6 har fyra elever svarat *ja*, 14 *nej* och två *vet ej*. Dessa svar kan sammankopplas med intervjuerna där Johanna berättar att hon inte låter eleverna vara med och bestämma undervisningens utformning i så hög grad. Hon anser att ifall eleverna får bestämma vad som görs på lektionerna får de ingen variation och når inte upp till målen i ämnet. Liselott säger i intervjun att hon låter eleverna vara med och bestämma.

Stämmer elevernas och pedagogernas syn på skolidrotten överens med samhällets?

I litteraturen kan vi se att idrott och hälsa i skolan påverkas i hög grad av samhällets behov, vilket delvis styrs av politikernas värderingar angående medborgarna i samhället. Detta kan vi även se historiskt, med tanke på kampen mellan bildningsidealen i slutet av 1800-talet och i början av 1900-talet; formbildning och realbildning. Idag handlar den politiska debatten om hälsa och då framför allt om övervikt bland barn, beroende på till exempel stillasittande. Då samhällets behov styr skolan blir idrottsämnet konstruerat som ett aktivitetsämne och därmed ämnat för att barnen ska röra på sig. Två av pedagogerna i vår undersökning säger i intervjuerna att de menar att ett av idrottens främsta syften är att alla elever ska röra på sig. Detta förstärks av det som eleverna svarar i *Skolprojekt 2001* (Engström & Redelius 2002). Även de anser att det viktigaste syftet med ämnet är att de ska få röra på sig. Eleverna i vår undersökning har bland annat svarat att man har idrott och hälsa i skolan för att röra på sig och få en bättre kondition.

Som tidigare nämnts är fetma bland barn ett ökande samhällsproblem. Liselott säger att hon tycker att barn sitter stilla alldeles för mycket och att det är för mycket övervikt bland barn. Eleverna i vår enkätundersökning nämner att de tror att man har idrott och hälsa i skolan för att inte bli överviktig, få fetma eller för att gå ner i vikt.

Samtidigt sker en diskussion om nedskärningar av de obligatoriska idrottstimmarna inom skolan. I vår intervju med Thomas menar han att elever idag har för lite idrott. Engström och Redelius beskriver samma sak i *Pedagogiska perspektiv på idrott* (2002). De menar att elever har alldeles för få lektionstillfällen, för att deras behov av rörelse ska tillfredsställas. På fråga nummer sju i vår enkätundersökning har 61 av 85 elever svarat att de skulle vilja ha mer idrott i skolan och elva elever svarade att de inte vill ha mer idrott. Den *Nationella utvärderingen av idrott och hälsa 2003* (2005) har ställt en liknande fråga i sin undersökning. Här svarade 43 % av eleverna att det är för lite tid för idrott och hälsa i skolan, medan 13 % svarade det motsatta. Även Johanna säger i intervjun att det är för få idrottstimmar i skolan. Hon har därför på skolan fått igenom förslaget att bedriva specialundervisning, för de elever som behöver extra stöd. Hon anser dock att detta borde vara tillgängligt för alla elever.

Johanna anser även att ämnet inte har tillräckligt hög status. En idrottslärare i *Skolprojekt 2001* (Engström & Redelius 2002) berättar att hennes upplevelse är att de yngre eleverna har uppfattningen att de ämnen som har flera lektioner i veckan, så som matematik och svenska, är de ämnen som är viktigast. För att ämnet ska få ökat antal timmar bör dess integritet och identitet stärkas, enligt forskare. Annerstedt (2002) menar att ett av identitetsproblemen är att kursplanen för idrotten inte har ett tydligt mål.

”Idrott är mer än att slänga in en boll och bli svettig, fokus ligger på hälsa och kropp” (Johanna personlig kommunikation, 20061206). Enligt kursplanen har ämnet idrott och hälsa en helhetssyn och ska i och med det inte skilja på praktisk och teoretisk kunskap. Men forskning visar att det inom ämnet görs denna uppdelning, då ämnet anses ha en naturvetenskaplig kunskapssyn. Detta gör kroppen till ett objekt och ses inte som en utgångspunkt för kunskap. Det blir ett färdighets- eller aktivitetsämne. De intervjuade pedagogerna i vår undersökning pekar dock på att ämnet har flera syften, som i sin tur bidrar till synen på idrott och hälsa som ett kunskapsämne. Frans säger till exempel att några av de punkterna i kursplanen han anser vara av vikt är kroppsuppfattning, kroppskänedom och självkänsla.

Genom att idrottslektionerna syftar till att ge eleverna en god kroppsuppfattning kan de få ett ökat självförtroende, menar Ericsson (2003). Liselott samtycker och menar att det är viktigt att eleverna känner sig trygga på idrotten och därmed bygger upp en bra självkänsla. Johanna förklarar att genom att eleverna får möjlighet att känna en trygghet, både när de misslyckas och lyckas, kan de få ett ökat självförtroende.

Pica (2003) redovisar några av de hälsorisker som medförs i och med för lite fysisk aktivitet. *Skolprojekt 2001* (Engström & Redelius 2002) visar att idrottslärare tycker att det är viktigt att ge eleverna kunskaper om hälsan. Eleverna i vår enkätundersökning svarar att man idrottar för att få en bra eller bättre hälsa. Johanna vill ge eleverna en hälsosammare kunskapsbas, vilket förhoppningsvis leder till en bättre hälsa hos eleverna. Hon inför därför ofta hälsobegreppet i sin undervisning. Även Frans berättar att han talar med eleverna om olika hälsodelar. I kursplanen står det skrivet om vikten av att tala med eleverna om en hälsosam livsstil för att ge dem en sund relation till sin kropp. För att de sedan kritiskt ska kunna granska de ideal som syns i medierna.

En annan viktig egenskap eleverna får träna upp i idrott och hälsa är att kunna samspela socialt. Eleverna kan därmed lära sig att resonera kring etik och moral via rörelse. De får social medvetenhet i och med samarbets- och gruppövningar på idrottslektionerna. I våra intervjuer har samtliga pedagoger svarat att de ofta låter eleverna göra sådana övningar. Frans säger att det är viktigt att eleverna fungerar tillsammans. Även Liselott påpekar i intervjun att ”Grunden är att skapa en trygghet i gruppen” (Liselott personligt samtal, 20061206). Johanna förklarar att idrott är ett socialt ämne där man som pedagog får se till att eleverna ger varandra positiv feedback istället för att kränka varandra. Däremot har ingen av eleverna i enkätundersökningen tagit upp det sociala samspelet i sina svar.

9. Metoddiskussion

9.1 Felkällor vid enkätundersökningen

Vid enkätundersökningen märkte vi av att eleverna till viss del samarbetade på vissa frågor, genom att de antingen diskuterade frågor eller skrev av bänkkamraten. Detta medförde att vissa elever blev påverkade av andra i sina svar och därmed fick vi inte reda på deras

egentliga åsikter. Som vi tidigare nämnt kan språket ha påverkat utslaget i enkäterna, då den ena undersökningsskolan består av flertalet elever med annat modersmål än svenska. Vi märkte detta bland annat genom att dessa elever hade problem med vissa ord och formuleringar i enkäten. För att förstå frågorna fick en pedagog förklara frågorna för dem. Detta kan ha lett till andra tolkningar än de som de eventuellt skulle ha gjort om de själva läst frågorna. Vi var medvetna om detta när vi formulerade frågorna och försökte därmed använda elevernas vardagliga talspråk i enkäterna. Därför har vi bland annat valt att skriva gymna istället för idrott på flera ställen i enkäten samt hålla frågorna så korta som möjligt.

I några frågor (5, 6 och 17) har vi med ordet *ofta*. Vi är medvetna om att detta är en tolkningsfråga av ordet, beträffande hur många gånger något ska inträffa för att det ska vara ofta.

Vi märkte även att vissa elevers humör påverkade deras svar på enkätfrågorna. Det var bland annat en elev som hade varit inblandad i ett bråk på rasten innan undersökningens genomförande. Eleven var väldigt upprörd och ville till en början inte medverka, men började ändå fylla i enkäten i all hast, då de övriga eleverna började bli klara. Eleven var då fortfarande upprörd och därmed negativt inställd till det mesta i omgivningen. Detta kan ha lett till en sämre reliabilitet i hans/hennes svar. Fråga nummer fem i enkäten kan missförstås, då den lätt går att tolkas som om man frågade efter det motsatta. Vi har märkt att två av ettorna respektive två av tvåorna har svarat att det är ofta som de inte är med på idrotten. Detta är en stor andel av eleverna i dessa årskurser då de är sju elever i varje klass. Vi menar att frågans formulering kan ha påverkat deras svar.

Beträffande redovisningen av Svanberg & Enge Swartz (2000) undersökning bland tolvåringar samt den *Nationella utvärderingen av idrott och hälsa 2003* (2005), är vi medvetna om att vår undersökning är mindre i förhållande till deras och att vi därmed inte kan göra någon direkt jämförelse. Vi tycker ändå att de svar som tagits upp från dessa undersökningar kan vara av intresse att ta del av.

10. Slutdiskussion

Vi kan i enkät- och intervjustavaren utläsa att eleverna har en positiv inställning till idrott och hälsa. Flertalet av eleverna är intresserade av ämnet idrott och hälsa och är delvis medvetna om kursplanens syften och mål. Vi ser ett tydligt samband mellan elevernas svar och pedagogernas berättelser angående deras arbetsmetoder, då de svarat att de arbetar för att eleverna ska trivas på idrottslektionerna.

Vi kan även se att pedagogernas medvetenhet kring syftet inte alltid speglar av sig på eleverna. Flertalet av pedagogerna arbetar aktivt med att medvetandegöra eleverna om varför de har idrott i skolan. Detta framgår dock inte alltid, har vi märkt genom elevernas svar i enkätundersökningen. Vi tror att pedagogerna talar med eleverna kring syftet, men att få elever tar till sig informationen. Vi tror att flertalet av eleverna inte tror att det som sägs på idrottslektionerna är viktigt då de ser ämnet som ett tillfälle där de får röra på sig fysiskt. Detta grundar vi på de svar eleverna gett på frågan om varför de tror att man har idrott och hälsa i skolan. Där har de bland annat svarat att det är för att de ska få röra på sig, inte bli överviktig och få bättre kondition. Vi tycker att det är bra att utgå från att idrotten blir ett aktivitetsämne och att eleverna ska röra på sig, med tanke på debatten kring övervikt. Men samtidigt menar vi att risken är stor att man tänker att idrotten endast är ämnad för att eleverna ska röra på sig och ser därmed inte att ämnet har ett egenvärde.

Vi upplever att det bara är en pedagog som arbetar helt utifrån kursplanen. Detta är Johanna som är utbildad idrottspedagog. De andra som inte har den utbildningen upplever vi plockar delar ur kursplanen eller förlitar sig helt på sin erfarenhet. Vi anar att det ofta kan se ut så här på flera ”låg- och mellanstadieskolor”, vilket kan leda till att idrottsämnet bedrivs på olikartade sätt. Detta tror vi medför att bilden av idrott och hälsa kan skifta betydligt i jämförelse med andra ämnen i skolan. Samhället kan ofta få en uppfattning om att idrott och hälsa är ett ämne där eleverna endast ska få springa av sig, för att förebygga övervikt samt att de ska klara av att sitta stilla på de övriga lektionerna. Detta menar vi är en stor bidragande anledning till att skolidrotten får en sänkt status. Lösningen på detta problem anser vi är att alla som bedriver idrott i skolan ska vara väl insatt i ämnets kursplan och arbeta utifrån den samt helst ha en idrottspedagogisk utbildning. Vi menar att ämnet på detta sätt kan få en ökat egenvärde och därmed en högre status i skolan och i samhället i stort.

Vi menar att det är anmärkningsvärt att det inte står någonting, i Lpo 94, att läsa om motorisk utveckling eller barns behov av rörelse, förutom i avsnittet om mål att uppnå i särskolan. Vi funderar på om detta kan vara eftersom idrott och hälsa har en egen kursplan, där vikten av detta tas upp. Vi tycker ändå att det borde stå mer om detta i Lpo 94, då det är så viktiga delar av barnens liv.

I kursplanen för idrott och hälsa står det att ämnet syftar till att stärka elever fysiskt, psykiskt och socialt. Vår tolkning av kursplanen är att, i dessa begrepp inkluderas bland annat hälsa, kroppsuppfattning, självförtroende och självkänsla, socialt samspel samt etik och moral. Då ämnet innefattar så många viktiga punkter för barns utveckling, anser vi att det borde införas fler obligatoriska timmar för idrott och hälsa samt att rörelse ska präglade även de övriga ämnena i skolans vardag. Vi håller alltså med Pica (2003), som tar upp just detta. Vi ser i vår undersökning att både pedagoger i idrott och majoriteten av eleverna, vill ha mer idrott samt att forskningsresultat tyder på att det borde vara mer tid för rörelse i skolan.

Vi upplever att vi har fått svar på våra frågeställningar, genom elevenkäten, intervjuerna med pedagogerna samt den litteratur vi har tagit del av. Vi anser även att vi uppfyllt vårt syfte. Vår hypotes var från början att elever uppfattar idrott och hälsa som en lektion där de bara får springa av sig samt ha roligt och att de därmed inte är medvetna om ämnets övriga syften. Vi kan genom våra svarsresultat i enkätundersökningen se att fler elever än vad vi trodde är medvetna om flera av idrottsämnets syften och mål. Vi såg dock att hypotesen stämmer överens med några av de elevsvar vi fått, främst då bland de yngsta eleverna. Vi tycker ändå att det är positivt att flertalet elever är såpass medvetna som de är.

11. Sammanfattning

Vi är intresserade av undervisning där hela kroppen är engagerad, då vi tycker det är viktigt att se till helheten i inläringen hos elever. Det vill säga att de lär med hela kroppen, via alla sinnen. Under våra VFU-perioder har vi fått en uppfattning om att elever upplever att de har idrott och hälsa enbart för att de ska få springa av sig samt ha roligt och att de därmed inte är medvetna om ämnets syften och mål.

Undersökningen är kvalitativ och kvantitativ. De vetenskapliga metoder som har använts är teoribildning och hypotesprövning. Vår vetenskapliga utgångspunkt är fenomenologi och vi har använt oss av metodtriangulering. Vi har en metodtriangulering, eftersom vi har utgått ifrån tre olika perspektiv för att få svar på de frågeställningar som är grunden för arbetet. Det första perspektivet har vi fått genom att använda oss av litteratur, då vi granskat en del av den forskning som genomförts i ämnet. Det andra perspektivet har vi fått ifrån den

enkätundersökning vi genomfört på två skolor med sammanlagt 85 elever i årskurserna 1-3, 5 och 6. Det tredje perspektivet kommer ifrån de intervjuer som genomförts med fyra pedagoger, som undervisar i idrott och hälsa, i några av de berörda klasserna. Vid intervjuerna och kommentarerna vid enkätundersökningen har vi utgått ifrån det fenomenologiska tänkandet. Vid frågornas utformning i enkäten och intervjuerna har vi utgått ifrån ämnets kursplan.

Undersökningens syfte är att ta reda på elevers allmänna syn på och inställning till skolämnet idrott och hälsa i åldrarna sju till tolv år och se om de stämmer överens med vår hypotes. Undersökningens syfte är även att dels undersöka elevernas medvetenhet kring ämnets syften och mål enligt läroplanen, dels ta reda på pedagogernas tankar kring detta och tillvägagångssätt, för att eleverna ska uppnå målen i läroplanen för idrott och hälsa.

Frågeställningarna som har varit en utgångspunkt för har arbetet är:

- Vad är elevernas inställning till ämnet idrott och hälsa i skolan?
- I hur stor utsträckning är eleverna medvetna om ämnets syften?
- Hur går pedagogerna tillväga för att eleverna ska nå målen för ämnet idrott och hälsa?
- Stämmer samhällets syn på skolidrotten överens med elevernas och pedagogernas?

Vi kan genom enkät- och intervju svaren utläsa att eleverna har en positiv inställning till idrott och hälsa. Flertalet av eleverna är intresserade av ämnet och vi ser ett tydligt samband mellan elevernas svar och pedagogernas berättelser angående deras arbetsmetoder, då de svarat att de arbetar för att eleverna ska trivas på idrottslektionerna. Eleverna är delvis medvetna om kursplanens syften och mål. Vi kan genom våra svarsresultat i enkätundersökningen se att fler elever än vad vi trodde från början är medvetna om flera av idrottsämnet syften och mål. Vi såg dock att hypotesen stämmer överens med några av de elevsvar vi fått, främst då bland de yngsta eleverna. Vi tycker ändå att det är positivt att flertalet elever är såpass medvetna som de är.

I litteraturen kan vi se att idrott och hälsa i skolan påverkas i hög grad av samhällets behov, vilket delvis styrs av politikernas värderingar angående medborgarna i samhället. Idag handlar den politiska debatten om hälsa och framför allt om övervikt bland barn. Då samhällets behov styr skolan blir idrottsämnet nu ämnat för att barnen ska röra på sig och därmed konstruerat som ett aktivitets- eller färdighetsämne. Enligt det dualistiska perspektivet finns det färdighetsämnena (praktiska) och kunskapsämnena (teoretiska). Detta sammanfaller med det som eleverna nämner i vår enkätundersökning. De tror bland annat att man har idrott och hälsa i skolan för att inte bli överviktig, få fetma eller för att gå ner i vikt.

Vi upplever att det bara är en pedagog som arbetar helt utifrån kursplanen. De andra, upplever vi, plockar delar ur kursplanen eller förlitar sig på sin erfarenhet. Detta menar vi är en stor bidragande anledning till att skolidrotten får en sänkt status. Lösningen på detta problem anser vi kan vara att alla som bedriver idrott i skolan ska vara väl insatta i ämnets kursplan och arbeta utifrån den samt helst ha en idrottspedagogisk utbildning. Vi menar att ämnet på detta sätt kan få en ökat egenvärde och därmed en högre status i skolan och i samhället i stort.

I kursplanen för idrott och hälsa står det att ämnet syftar till att stärka elever fysiskt, psykiskt och socialt. Då det i dessa begrepp innefattas många viktiga punkter för barns utveckling, anser vi att det borde införas fler obligatoriska timmar för idrott och hälsa samt att rörelse ska prägla även de övriga ämnena i skolans vardag. Vi ser även i vår undersökning att både pedagoger i idrott och majoriteten av eleverna vill ha mer idrott samt att forskningsresultat tyder på att det borde vara mer tid för rörelse i skolan.

12. Referenser

- Annerstedts, Claes (red) (1990) *Undervisa i idrott – idrottsämnets didaktik*. Lund: Studentlitteratur
- Aggestedt, Bert & Tebelius, Ulla (1977) *Barns upplevelser av idrott*. Kungälv: Acta Universitatis Gothoburgensis, Göteborg studies in educational sciences 23
- Blom, Arne & Lindroth, Jan. (1995) *Idrottens historia – från antika arenor till modern massrörelse*. Skog: SISU Idrottsböcker
- Ejvegård, Rolf. (2003) *Vetenskaplig metod*. Lund: Studentlitteratur
- Engström, Lars-Magnus & Redelius, Karin. (2002) *Pedagogiska perspektiv på idrott*. Stockholm: HLS förlag
- Engström, Lars-Magnus. (1988) *Idrott lär – pedagogiska perspektiv på barn och ungdomsidrott*. Stockholm: Utbildningsradion: Gymnastik- och idrottshögskolan (GIH): Riksidrottsförbundet.
- Ericsson, Ingegerd (2003) *Motorik, koncentrationsförmåga och skolprestationer – en interventionsstudie i skolår 1-3*. Malmö: Malmö studies in educational sciences, 6
- Eriksson, Charli m fl. (2005) Rapport 253 *Nationella utvärderingen av grundskolan 2003 (NU-03) Idrott och hälsa*. Stockholm: Skolverket
- Forsström, Agneta (1995) *Perception et motorik - i teori och praktik*. Umeå: SIH Läromedel
- Grindberg, Tora & Langlo Jagtöien, Greta (2000) *Barn i rörelse*. Lund: Studentlitteratur
- Karlefors, Inger (2002) *Att samverka eller-? : om idrottslärare och idrottsämnet i den svenska grundskolan*. Umeå: Umeå Universitet, Serie Akademiska avhandlingar vid Pedagogiska institutionen, Umeå universitet, 63
- Kullberg, Birgitta. (2004) *Etnografi i klassrummet*. Lund: Studentlitteratur
- Nationalencyklopedin. (1991) Höganäs: Bra böcker AB
- Norstedts svenska ordbok (1990) *80.000 ord och fraser*. Finland: Norstedts förlag AB
- Nordstedts svenska ordbok + uppslagsbok (1999) Italien: Språkdata och Nordstedts ordbok
- Orlenius, Kennerth (2001) *Värdegrunden - finns den?* Stockholm: Runa Förlag
- Pica, Rae (2003) *Your active child: how to boost physical, emotional, and cognitive development through age-appropriate activity*. Chicago: Contemporary Books

Rydqvist, Lars-Göran & Winroth, Jan. (2004) *Idrott, friskvård, hälsa och hälsopromotion*. Malmö: SISU Idrottsböcker AB

Skalmanskolan www.xxxxx.xx 061130

<http://www.skolverket.se/> *Kursplanen för idrott och hälsa*. 2006-11-08

Swanberg, Inga & Enge Swartz, Marianne (2000) *12-årsenkäten – tolvåringars svar på frågor om liv och hälsa*. Västervik: Nordvästra sjukvårdområdet

Swartling Widerström, Katarina. (2005) *Att ha eller vara kropp – en textanalytisk studie av skolämnet idrott och hälsa*. V Frölunda: Universitetsbiblioteket

Enkätfrågor

Kille Tjej

Årskurs

1 2 3 4 5 6

1. Har du din klasslärare i gympan i skolan?	Ja ☐	Nej ☐	Vet ej ☐
2. Tycker du att din gympalärare är bra?	Ja ☐	Nej ☐	Ibland ☐
3. Tycker du att gympa är roligt?	Ja ☐	Nej ☐	Ibland ☐
4. Pratar ni i klassen om varför ni har gympa?	Ja ☐	Nej ☐	Vet ej ☐
5. Är det ofta som du inte är med?	Ja ☐	Nej ☐	Vet ej ☐
6. Är du ofta ombytt på gympan?	Ja ☐	Nej ☐	Vet ej ☐
7. Skulle du vilja ha mer idrott i skolan?	Ja ☐	Nej ☐	Vet ej ☐
8. Skulle du vilja ha mindre idrott i skolan?	Ja ☐	Nej ☐	Vet ej ☐
9. Får du vara med och bestämma vad ni ska göra på idrotten ibland?	Ja ☐	Nej ☐	Vet ej ☐
10. Har ni olika sporter på gympan?
Som fotboll, basket, handboll och innebandy.	Ja ☐	Nej ☐	Vet ej ☐
11. Har ni många olika lekar?	Ja ☐	Nej ☐	Vet ej ☐
12. Tycker du att det är roligt innan du ska ha gympa?	Ja ☐	Nej ☐	Ibland ☐
13. Känns det bra efteråt?	Ja ☐	Nej ☐	Ibland ☐
14. Tränar du något efter skolan?	Ja ☐	Nej ☐	Vet ej ☐
15. Tycker du att du är bra på mycket i gympan?	Ja ☐	Nej ☐	Vet ej ☐

16. Kan du vara med på allt i gympan? Ja Nej Vet ej
17. Blir det ofta bråkigt eller stökigt på gympan? Ja Nej Vet ej
18. Tycker du att det är för hög ljudnivå med skrik och prat på gympan? Ja Nej Ibland
19. a) Tror du att man kan bli bra på andra ämnen i skolan för att man har idrott? Ja Nej Vet ej

b) Om du svarade ja, varför tror du det?

Svara här: _____

20. a) Har ni dans på gympan? Ja Nej Ibland

b) Om du svarade ja, vet du varför ni har dans på gympan?

Svara här: _____

21. a) Har ni haft simning i skolan? Ja Nej Vet ej

b) Om du svarade ja, vet du varför ni har haft simning i skolan?

Svara här: _____

22. a) Har ni gympa ute ibland? Ja Nej Vet ej

b) Om du svarade ja, vet du varför ni har gympa ute?

Svara här: _____

23. Varför tror du att människor har idrott?

Svara här: _____

24. Varför tror du att det är bra att ha idrott och hälsa i skolan?

Svara här: _____

25. Vad tycker du är roligast på gympan?

Svara här: _____

26. Om du fick bestämma vad ni skulle göra på en idrottslektion, vad skulle du göra då?
(Du får välja precis vad du vill.)

Svara här: _____

Intervjufrågor

- Vad heter du och hur gammal är du?
- Vad har du för utbildning?
- När tog du examen?
- Hur kom det sig att du sökte den utbildningen?
- Vad har du för tidigare erfarenheter?
- Hur länge har du arbetat som pedagog?
- Hur länge har du arbetat som pedagog här på skolan?
- Vad har du för tjänst och hur trivs du på skolan?
- Utövar eller har du utövat någon idrott på din fritid?
- Hur ser dina erfarenheter ut av ämnet idrott och hälsa ifrån din egen skolgång?
- Vill du berätta hur kommer det sig att du valt att arbeta inom ämnet idrott och hälsa?
- Vad är det du tycker är viktigast med ämnet och vad är det dom eleverna ska uppnå inom idrott och hälsa enligt dig?
- Vad har du för uppfattningar av eran idrottssal? Upplever du att allt material finns?
- Hur uppfattar du utomhusmiljön?
- Vad brukar ni göra för aktiviteter ute?
- Känner du att du är väl insatt i idrottsämnets kursplan?
- Vad är det i den som du tycker bäst om?
- Vad är det i den som du tycker sämst om, skulle vilja ändra eller lägga till?
- Vill du berätta hur du brukar lägga upp en lektionsplanering?
- Vid lektionsplanering, tänker du då utifrån de uppsatta målen i kursplanen? Hur?
- I hur stor utsträckning tror/upplever du att eleverna är medvetna om syftet och målen för ämnet?
- Talar ni ofta om syftet med klassen?
- I hur stor utsträckning är eleverna delaktiga i val av aktiviteter och bestämma undervisningens utseende?
- I hur stor utsträckning får eleverna vara med och leda lektionerna?
- Vill du berätta vad ni brukar göra på lektionerna? Tankar bakom det?
- Ämnet heter ju idrott och hälsa, hur brukar ni arbeta kring hälsa? Samtalar ni mycket i klassen om hälsa och i så fall vill du berätta när ni gör det?
- Vad är elevernas absoluta favorit aktivitet, vad är det de tycker är roligast att göra på lektionerna?

Extra frågor till en pedagog

- Vi har hört att du bedriver specialundervisning i idrott för vissa elever. Vill du berätta mer om det?
- Vilka är de elever som får special undervisning i idrott, vad är deras speciella behov?
- Vad brukar ni göra på de lektionerna?
- Hur länge har det funnits här på skolan?
- Vill du berätta hur ni kom fram till idén med specialidrott?
- Hur har det gått? Har ni märkt någon utveckling?

Hej!

Förfrågan om ditt barns medverkan i en enkätundersökning

Vi är två lärarstudenter från Göteborgs universitet, som läser sista terminen och kommer att vara klara med vår utbildning i januari. Vi ska nu genomföra vårt examensarbete och kommer då att behöva göra en undersökning på de två skolor där vi har haft vår VFU-plats (praktik).

Syftet med vårt arbete är följande:

Vi vill kartlägga elevers inställning till skolämnet idrott och hälsa i åldrarna sju till tolv år samt deras medvetenhet kring ämnets syften. Vi vill även undersöka pedagogernas syften och tillvägagångssätt, för att eleverna ska uppnå målen i läroplanen för idrott och hälsa.

För att genomföra undersökningen har vi valt att göra en enkätundersökning, där eleverna kommer att få kryssa i svarsalternativ på frågor om skolämnet idrott och hälsa.

För att kunna genomföra enkätundersökningen behöver vi Ert godkännande av att Ert barn får medverka.

I fall Ni inte vill att Ert barn ska medverka i enkätundersökningen, var god meddela Ert barns klasslärare snarast.

Med vänliga hälsningar

Therese Gunnarsson och Janna Olsson